

NOVODOBÁ STARÁ BABY SITTER

ODCHOD - PRÍCHOD

Mala som 63 rokov, keď som zavesila profesiu na klinec a na pozvanie svojho syna som si zbalila kufor /jeden, vážiaci necelých 10 kg/, rozlúčila sa so synom, nevestou, psom a mačkou a vybrala som sa do sveta. Dostať sa do Bratislavy nebol problém, odviezlo ma auto až na letisko. Zorientovať sa v budove letiska ešte ušlo. Horšie to už bolo prejsť cez pasovú a colnú kontrolu. Niežeby som niečo chcela pašovať, alebo že by som mala ukrytú zbraň vo vrecku, ale tie procedúry boli pomaly nad moje sily. Ktorý kontajnerik použiť na kabát, ktorý na kufor? Prečo mám vyložiť kozmetiku? Kde sa mám postaviť, kadiaľ prejsť? Syn, ktorý ma odprevádzal na letisko sa nahýňal cez dvere a odfoťil ma. Hrôza! Smrť v očiach, strach v celom tele. Konečne mi povedali, že som v poriadku a môžem čakať. Opatrne som si sadla na stoličku v hale a očami pátrala, kde sú tie GATE, kadiaľ mám pokračovať ďalej. Kfčovite som zvierala v jednej ruke letenku a v druhej kabelku. Kufor pri mojich nohách vyzeral ako výkričník vyčítajúci, kde som sa to vybrala. Musela som vyzerat' ozaj strašidelne, lebo pán sediaci oproti sa ma vl'údne spýtal, či letím po prvýkrát. "Pred dvadsiatimi rokmi, keď som letela s manželom a deťmi posledný raz, to bolo celkom inakšie" – vysvetľovala som. Pri reči sme sa spriatelili a zistili, že náš cieľ je spoločný – Londýn. S radosťou som prijala jeho ponuku a držala som sa ho ako kliešť, aby som sa nestratila. Konečne sme sedeli v lietadle. Zvládla som to. Nie však na jednotku. Poslušne som sa pripútala ale tak trochu netypicky – polovica moja s polovicou pásu susedky, ktorá márne lovila rukami niekde vzadu, aby ho našla. Privítanie kapitánom a poučenie, čo máme robiť až zhavarujeme, odznelo v angličtine. Názořej ukážke a nezrozumiteľným nákrksom som moc nevenovala pozornosť. Ved' hádam sa len nechystáme spadnúť. A keby aj, aj tak v strachu určite neurobím nič z toho, čo doporučujú.

Let bol príjemný. Nad oblakmi krásne jasno, pod nimi zas bolo vidieť more a ostrovy. Svetaznalý pán, sediaci vedľa mňa ma poučil, že tie čiarky dole sú trajekty prevádzajúce autá, autobusy i kamióny cez kanál La Manche. Potom sa objavili obrovské plochy žltokvitnutej repky olejinatej, kľukatiaca Temža a roztrúsené obydlia. To je Anglicko. Zosadli sme. Niekoľko kilometrový pochod po ležištných chodbách a tisícky náhliacich sa ľudí ma riadne vyšťažil. Na pasovej kontrole som podala svoj Identifikačný preukaz /pas stále nemám, ale však sme v Únii/. Colník si ho prekladal z ruky do ruky, nepozdával sa mu a po zruč na fotografiu sa ma spýtal ARE YOU VAJOLA? Nerozumela som nič, ved' neviem anglicky, ale domyslela som si, že skomolil moje meno Viola. Chmuľo! Ani to meno nevie správne prečítať -rozhorčovala som sa v duchu. Asi mi čítal myšlienky, usmial sa a podal mi ho. Môj nový známy šiel so mnou až pred ležištnú budovu, srdečne sme sa rozlúčili a ja som zistila, že mi nefunguje mobil a neviem sa spojiť so synom, ktorý ma mal čakať. Zazmätkovala som tak trochu so šťastím. Obnovila som spojenie jednostranne / neviem síce ako/a za chvíľu som už šťastne sedela v aute. Teraz sa mi už nemôže nič

stať – myslela som si. Cesta do „nového“ domova mala trvať asi hodinu. Začala som obzerat krajinu a sledovať cestu. Ďalší stres! Bože, veď ideme v protismere! A kde je volant?! Na opačnej strane! Aké to má ten môj syn auto! Celkom mi vyfučalo z hlavy, že v Anglicku je na ceste všetko naopak. Ukl'udnila som sa až pred domčekom, kde ma privítali moje tri vnučky s nevestou.

Po krátkom oddychu ma zobrali sledovať tréning karate, ktoré dievčatká navštevujú. Boli tam deti rôzneho veku s opaskami od farby bielej až po čiernu a poslušne sediacimi rodičmi, ktorí tréning sledovali. Všetko mi bolo nové, cudzie a deprimujúce. Nikomu nerozumiem, veď ešte aj tie malé deti hovoria anglicky. Kedy sa to stihli naučiť?! Zvyknem si, alebo utečiem prvým lietadlom?

Dlho som nevedela zaspáť. Pekná, ale nezvykle malá izbička s nízkym stropom, so vstavanou skriňou, pohodlnou posteľou a s úzkymi dverkami do miniatúrnej kúpeľne sa veľmi líšila od mojej izbičky doma. Keď sa rozvidnelo, upútal ma pohľad z okna na práve vychádzajúce slnko a oblohu križujúce lietadlá zanechávajúce za sebou biely pás. Vyskočila som z postele a zarazene som sledovala let a škreky čajok a na plote záhrady sediacu šedú veвериčku. Tak to doma nemám! Začala som si prezerat okolie. Domček bol na kopci a tak bolo vidieť doďaleka. „Ahá, HUNGRY FOX. Vyzerá to ako krčma, alebo reštaurácia. Kde mám slovník? Hladná líška – tak to bude reštaurácia. A vľavo svieti nápis Sainsburys. Nákupné stredisko“ – svitlo mi. Domček, hoci stojí osamotene v zeleni, má všetko nablízku. Orientovala som sa dobre. Idem sa do kúpeľne upraviť. Rozhliadam sa a nechápem prečo sú nad vaňou a umývadlom dva kohútiky. A čo to visí pri dverách? Toaleta je na opačnom konci a splachovač pri dverách, vlastne iba šnúrkou s keramickým zakončením, aké sa používalo u nás pred sto rokmi.. To sú mi novinky! Chcem spláchnuť a miesto toho rozsvietim svetlo. Až neskôr sa mi dostalo poučenia, že Angličania z bezpečnostných dôvodov nepoužívajú vypínače, aby sa ich mokrými rukami nedotkli. A dva kohútiky? Nuž, buď si vyberieš studenú, alebo horúcu vodu, žiaden zlatý stred ako doma. /Tým nechcem povedať, že v Anglicku nie sú najmodernejšie sprchy a kohútiky digitálne riadené, alebo automaticky nastavovaná teplota vody podľa úkonu, ktorý robíš. Moja prvá skúsenosť bola s bežným domom na prenájom./

Prvé spoločné raňajky mi veľmi chutili. Hrianky, Rama, množstvo zeleniny, žeruchy a prekvapenie „Slovenské maslo“. Podivila som sa a pobavila vysvetlením, že moje vnučky tak pomenovali klasické maslo /najčastejšie škótske, alebo írske/ lebo je také, ako konzumovali doma. V jednom krčahu bol pripravený ochutený anglický čaj, /dovoz Čína/ v druhom neochutený bylinkový /tiež dovoz Čína/. Biela káva sa podávala ešte pred raňajkami. No, najkrajšie zo všetkého bolo to, že sedeli spokojne, bez náhlenia, spoločne celá rodina. To sa na Slovensku nestáva každý deň. O pol ôsmej odišli „mladí“ spoločne do práce a ja s dievčatami sme sa kľudne upravili a pomaly na pol deviatu sme sa vybrali do školy. Oblečené boli v letných uniformách – zeleno biele pepita šatôčky s bielym golierikom, biele ponožky a čierne poltopánočky. Každá škola má svoju farbu a svoj znak. Predstavte si 1 300 detí v rovnakých uniformách. Boli rozkošné!

ŠKOLA

Cesta nám trvala cez malý lesík necelých desať minút. Dievčatá v

taškách okrem tzv. contact book-u a jednej knižky nemali nič. Predstavila som si našich školákov

nahrbených pod t'archou učebníc a učebných pomôcok. Tu to deti nepoznajú. Nesú si však lunchebox so sendvičom, malým balením nejakej sladkosti, džús, ovocie a fľaštičku s pitnou vodou /povinne, deti musia dodržiavať pitný režim/. Pri škole ma ohromilo množstvo rodičov odprevádzajúcich deti až pred triedu. Na rozľahlom školskom dvore mal práve službu veľmi sympatický pán riaditeľ, ktorý o ¾ na 9 zazvonil klasickým zvoncom v ruke a tým nahnal školákov do tried. Školník v zápätí zamkol bránu a už sa do školy, alebo zo školy nik nedostal. Každý z rodičov má v prípade potreby kontakt na office a úradníčka zas na rodičov./mobil, email/.

Brána sa opäť otvorí až pred treťou hodinou keď končí škola a začínajú club-y /krúžky/. Vtedy množstvo rodičov, prevažne matiek s dvojčiatami a tmoliacami sa malými ratolesťami behom pár minút zaplnia obrovské školské dvory. Mnohohodtné rodiny nie sú žiadnou raritou ako u nás. Spomínam si, ako ma kedysi v meste stretla jedna urečnená cigánka a začala vykrikovať: "Všetci hovoria, že nás je veľa cigánov a ľal'a, táto biela má tiež fúru detí". Podotýkam, nemala som deti, iba synov a to tiež nie až v takom veľkom množstve, iba troch. Páči sa mi, že dvojité až trojité kočíky sa tu nepoužívajú iba pre dvojčiatka, ale spokojne v nich spí mesačné bábätko, vedľa ročný súrodeneček a pod nimi sa hrá 3 ročný „boy“.

Čo sa mi však nepozdáva, sú vodítka, ktoré sa upevnia dieťaťu okolo hrudníka, alebo ručičky a matky si ich držia, ako prasiatko na špagátku. Mamičky sú veľmi zhovorčivé a veľakrát tak zabraté do rozhovoru s ostatnými, že dieťa, ktoré spadlo na zem jednoducho vytiahnu vodítkom a rozprávajú ďalej. Ohromujúce je, že sa nikde nikto nenáhli, všetci trpezlivo čakajú, až sa otvoria dvere na triedach a miss, alebo missis vypočoduje z triedy ako prvá a deti husím radom za ňou. Tie najmenšie /majú 4 roky/ sa zhromaždia na svojich značkách a tam si ich mamičky vyzdvihnú. Deti ich obdaria taškami, kabátikmi a s hurónskym revom sa rozbehnú pohrať s kamarátmi. Okolo vydláždeného školského dvora sú veľké trávnaté plochy s lavičkami, stolíkmi, starou drevenou lodou, dreveným domčekom a rôznymi preliezkami. Deti sú snáď menej poslušné ako u nás, ale za to veľmi gymnasticky nadané, lebo čertové kolá, stojky, premety robia len tak zo zábavy trebárs okolo celého ihriska. To, že deti menej, alebo vôbec neposlúchajú má na vine obrovská trpezlivosť matiek, ktoré sú iba zriedkavo zamestnané, alebo pracujú doma iba niekoľko hodín. Ich hlavným životným poslaním je porodiť deti a venovať sa im. Uponáhľané naše pracujúce mamičky nemajú trpezlivosť a ani čas na postávanie, nieto ešte tolerovať neposlušnosť dieťaťa. Zhrozila som sa, vidiac dieťa majúce oblečený kabátik iba kapučňou na hlave, ktorý samozrejme spadol a ono ho dokopalo po zablatenom chodníku až k matke. Matka sa pokojne zohla, kabátik oprášila a odnášala domov. Bez jediného slova napomenutia! Ja na jej mieste by som nevyprášila kabátik, ale dieťaťko. /Vidno, že pochádzam

z pracujúcich menej tolerantných mamičiek./“Doma“ som o tom rozhorčene debatovala a syn sa smial,že sme v slobodnej krajine,kde si môže každý robiť čo chce,aj hrať futbal s vlastným kabátom.

BOŽSKÁ PRÍRODA

V synovej domácnosti sa pokračuje v našich zaužívaných tradíciách a cez voľné víkendy sa chodí

do prírody. Okolie nášho trojmestečka je prekrásne. Všade zeleň,stromy a kríky dosahujúce obrovské rozmery. Lesy zväčša listnaté s množstvom kríkov čiernych malín, ktoré lákajú k oberaniu. Aj spadnuté stromy ponechávajú na mieste pádu a ak je to práve cez chodník,do obrovských kmeňov sú vytesané schody,na strmších miestach s drevenou opierkou,alebo sú vysekané lavičky na oddych. Veľakrát sa ide alejou,kde stromy vo výške prehnuté sa dotýkajú z oboch strán a vytvárajú prírodný tunel. Je to úchvatné!Okolo aleje praží horúce slniečko,fúka silný vietor a v tuneli vládne šero a kl'ud. Kopcovitý terén sa strieda s veľkými plochami vlniacich sa obilnín, chutnajúcich sladko ako u nás doma. Lúky s množstvom kvetov,lietajúcich včiel voňajú zemou ako lúky z mojej mladosti. Podvečer sa ozýva,u nás už dávno zabudnuté, křkanie žiab. Za zákrutou často prekvapia jazierka plné divokých kačíc,čiernych a bielych labutí pochutnávajúcich si na hmýriacich sa rybkách. Pod lesíkmi sa pokojne krmia celé křdle zajačikov a v kríkoch ukryté líšky si na ne robia chuť. Také množstvo zveri som ešte nevidela.

Každých pár kilometrov sa dá natrafiť na detské ihriská s opičimi dráhami,drevenými hojdačkami, šmykl'avkami,hradmi,detskými lanovkami a podobne. Všade sa nájdu toalety a možnosť kúpiť deťom zmrzlinu,či čokoládu. Deti sú veľmi samostatné a často sa stane,že terén nezvládnu a spadnú. Následky úrazu sú minimalizované mäkkou hmotou,ktorá tlmí pád. Teda ,na prírodu a deti si tu potrpia...

ŠKOLSKÉ AKTIVITY

Blížili sa Vianoce /podotýkam v októbri/.Z jedného dňa na druhý sa zmenilo celé okolie. Vyzdobené domy, niektoré vkusne až rozprávkovo,niektoré tak trochu gýčovite/ deťom sa páčilo všetko/.More svetielok blikalo na domoch,stromoch, kríkoch,boli tvarované do podoby zvierat,kvetov,pohybujúcich sa vlakov,snehuliakov a snehulienok. A začali každodenné akcie či už v škole,alebo v meste. V škole na oknách deti priliepali snehové vločky a pripravovali vianočnú show. Bola som zvedavá. Moje vnučky sú v rôznych triedach a tak sme zabezpečovali vstupenky na tri vystúpenia. Veľká sála,ktorú som už dobre poznala z tréningov karate,sa premenila na kultúrnu sálu. Bolo urobené malé pódium a pripravené stoličky pre hostí a pre vystupujúce deti lavičky oproti stoličkám.

Miestnosť bola zaplnená množstvom rodičov a starých rodičov, ktorí nedočkavo čakali na začiatok. Presne v stanovenú dobu vyšiel na pódium pán riaditeľ, privítal všetkých strašne rýchlou materčinou a ako prvé – upozornil, kde je východ a čo máme robiť v prípade požiaru, kde sa máme zhromaždiť a počkať si na deti, ktoré dovedú učitelia. Po druhé - dovolil fotografovať a nakoniec nás upozornil, že deti sa veľmi snažili a aj keby to nebolo také stopercentné, že máme tleskať, smiať sa tam, kde treba a pri vyzvaní deťmi sa zapájať do hry. Nastúpili tri tretie ročníky /cca 90 detí/ aj so svojim učiteľkami. Spôsobne si posadali na lavičky, každé malo oblečené nejaký kostým, boli pomalované a v rukách si držali „inštrumenty“ /flauty, triangle, plastové meče, šable.../ Všetky tri učiteľky si kľakli, každá pred svoju triedu a odtiaľ ich dirigovali. So zánietením s nimi spievali, pri vydarenom vstupe naznačovali potlesk, utešovali, ak sa niečo nevydarilo. Deti vôbec nemali strach, boli spokojné už aj preto, že nemuseli byť v „uniformách.“ Každé vedelo, kedy má ísť na pódium a čo tam má robiť. Vystúpenie

malo dej, bolo podfarbené hudbou a deti podľa svojich schopností spievali, tancovali, predvádzali gymnastiku, šermovali a hlavne sa usmievali a pózovali svojim blízkym. Po skončení všetci rodičia bez vyzvania poskladali stoličky na seba, odložili ich za plentu a tak behom piatich minút bola sála pripravená na tréning karate. Pri dverách stáli dve malé rozprávkové bytosti s košíčkom v ruke a kto chcel, dal im drobný peniaz na charitu. Deti sa vôbec neodličovali, ani neprezliekali. Načo, nie je treba. Tu nie je nikomu divné, keď takto idú trebárs aj na ihrisko, alebo do obchodu. Písanie úloh v princeznovských šatách je úplná samozrejmosť...

Zo správ sme sa dozvedali, že Európa je pod snehom. Tu sa také nič nedialo, len bolo o niečo chladnejšie a vietor viac vyčíňal. Ale v jedno ráno sme s radosťou vítali niekoľko snehových vločiek a dokonca náznak mrazu na oknách. Na Internete, v televízii i v novinách boli výzvy na opatrnosť pre „snehovú kalamitu“. Paráda! Napadli asi 4 cm snehu. Išla som s deťmi ráno do školy a za chvíľu sme sa vracali domov. Na zatvorenej školskej bráne bol oznam :“Pre zľadovateľý školský dvor je škola zatvorená. Budeme informovať emailom a na Internete, headteacher XY.“To by sa u nás museli školy zatvoriť každú zimu. Náš domček stál na malom vĺšku a tak sme mali možnosť vidieť šikovnosť/ či lepšie povedané nešikovnosť/ anglických vodičov. Šmýkali sa / neviem na čom/, autá tlačili, proste ozaj kalamita. Čo ma však prekvapilo

-tolerantnosť zamestnávateľov. Kto zahlásil, že sa nemá ako dostať do práce, tak jednoducho nemusel prísť. Všetka časť, tu to využívajú ozaj tí, ktorí napr. nenaštartujú svoje auto. U nás by to využil každý druhý, alebo každý? Keď sme doma humorne rozoberali situáciu, syn ma poučil, že sneh tu napadol po 20 rokoch a preto mladší vodiči nemajú žiadnu skúsenosť a hlavne nemajú zimné pneumatiky. O rok neskôr tu napadlo asi 1 a pol metra snehu a to doprava úplne kolabovala.

HALLOWEEN- HALLOWEENEN -HALLOW EVE DAY

/ Halloween doslovný preklad – predvečer všetkých svätých. Pôvod Írsko,Pohanský sviatok SAMHAIN- koniec pohanského roka. Tradičný znak – špeciálne vyrezávané tekvice,vo vnútri so sviečkou. Farba tekvic a kostýmov žltá,oranžová a čierna./

31.október. Halloween. Také zvláštne slovičko,ktorému sa podriaďuje celé Anglicko. Vždy som si myslela,že je to deň určený pre zábavu detí, ale nikdy ma nenapadlo,že už dva týždne pred 31.októbrom budú obchody preplnené Halloweenskými kostýmami a strašidelnými maskami. Tekvice, tekvičky skutočné i umelé, hrajúce,rozprávajúce,svietiace,veľké,malé stredné, za libru,ale aj za dvadsať boli nakopené v každom kúte. Ved' neodmysliteľnou súčasťou každej domácnosti boli svetlonosy,ktoré trónili na stoloch a i podobločniciach a v rôznych veľkostiach osvetľovali vchody domov. Prekvapili ma kostýmy najrozličnejších strašidiel. Dokonca aj pre čerstvo narodené bábätká boli drakulovské, strigônske a hlavne podoby žltých tekvičiek. Kto to bude kupovať? - myslela som si. Ved' je to hrozné! A tak som čakala,čo sa bude diať. Deti postupne donášali domov pozvánky na party v rodinách. Každá pozvánka bola originálna so základným motívom strašidelného zámku s vykukujúcimi strašidlami, strigami na metle, s naježenou mačkou na pleci. Na každej bolo upozornenie čím majú deti byť a čo si majú doniesť. Prvá party bola na tréningu

karate. Šli sme s našimi troma „ strigami s vysokými špicatými klobúkmi“ a hoci boli pomalované, boli také milé,že nevzbudzovali strach, ale bola radosť na ne pozrieť. Od trénera každý chlapec vyfasoval farebnú svietiacu pišťalku a dievčatká cumlíky. Malo to aj svoje opodstatnenie. Počas tréningu / ktorý bol ozaj zaujímavý / sa opakovane zhasínalo svetlo a cvičili iba pri zvuku pišťaliek a svetielok cumlíkov. Nádhera!. Zakončili hurónskym revom odmeneným vrecúškom sladkostí. V domácnostiach boli hostitelia pripravení nielen oblekom a pohostením ,ale aj hrami, pri ktorých deti zašpinili a zamokrili seba aj okolie. Čím viac boli mokré a špinavé,tým viac sa ozýval ich šťastný smiech. Najviac sa však všetci tešili na zotmenie,kedy sa vyrážalo do ulíc. Každé z detí malo svoje pumpkinovské vedierko a plánovalo ho naplniť darovanými sladkosťami. Dostalo sa mi tej cti sprevádzať naše „ strigy“po uliciach, samozrejme,že iba z diaľky,lebo doprovod sa im zdal nedôstojný ich veku. Ak si myslíte,že behali iba deti,alebo výrastkovia,tak sa veľmi mýlite. Chodili celé rodiny premenené na hrôzostrašné bytosti, neraz aj s kočíkom, v ktorom sedelo bábätko znázorňujúce tekvicu,alebo malého Drakulu. U nás by sa také malé dieťa pri pohľade na zamaskovaného otca a matku srdcervúco rozplakalo a tu bez problémov stvárňovalo danú postavičku. Deti chodili jednotlivo,alebo v celých skupinkách. Zabúchali na dvere,alebo okno a čakali. Keď sa dvere pootvorili vydali víťazný pokrik a povedali : „ Trick- or -Treat ? /

Žartík, alebo sladkosť?/. Domáci z pripravených košíkov ponúkli sladkosti a ojedinele i nejaký peniaz. Veľakrát sa však spoza dverí ozval hrôzostrašný krik od zamaskovaných domácich rozhodnutých sa pobaviť tiež. Po niekoľko hodinovom chodení sme sa vracali domov s tromi košíčkami naplnenými sladkosťami a 2 librami, ktoré deti dali v kostole do zvončeka.

Začiatkom adventu bolo vyhlásené prvé večerné rozsvietenie stromčeka. Hoci lialo ako z krhly, vybrali sme sa s deťmi vidieť tú krásu. Okolo vysokánskeho, zatiaľ tmavého stromčeka stálo množstvo ľudí a tesne pri ňom pod malým baldachýnom si pripravovali inštrumenty hudobníci oblečení ako Santa Klauzovia a dve trošku obstarožnejšie snehulienky si ladili hlásky. Presne o šiestej zazvonil zvonec a predstaviteľ mesta privítal prítomných, porozprával o Vianociach s takým suchším humorom a vyzval všetkých k odpočítaniu. Predstavte si v tom daždi z 300-400 hrdiel :ten, nine, eight, seven, six..... a pri one zasvietil krásne vyzdobený stromček. Rolničky zvonili a snehulienky začali dosť falošne spievať :“Jingle Bells, Jingle Bells...”“V blízkosti stromčeka je niekoľko reštaurácií, ktoré boli pripravené prijať množstvo hostí. Urobili si reklamu a nejaký pán všetkých pozval na pohostenie zdarma. Hodnotil to obrovský pokrik a pán po chvíľke dodal:“ teda ,skoro zadarmo.“ Neviem, prečo sa hovorí, že Angličania sú suchopárni. Podľa mojich skromných skúseností sú humorní a veľmi radi sa nahlas a dlho smejú. S tromi deťmi som sa nechystala ísť na pohostenie a falošný spev snehulienok nás už nebavil, tak sme sa vybrali domov.

Spoliehala som sa, že ma nikto nerozumie a veselo sme s deťmi kritizovali /po slovensky/falošný spev a snehulienky. O niekoľko dní sa hlásil pri našich dverách cudzí pán, hovoriaci anglicky. Volala som si moju „tlmočničku“ - najstaršiu vnučku a vtedy pán prezradil, že je Čech. Gól bol ten, že nás vtedy večer sledoval až k domu a bavil sa na našej kritike. Z toho plynie poučenie“nemysli si, že v Anglicku žijú iba Angličania“ a nekritizuj nahlas.“

Nevesta už znala pomerov, začala odkladať kovové peniaze/nechcem povedať drobné, lebo aj 1 libra je pekná suma/ a pripravovala sa na „koľadníkov“. Bola som

zvedavá, čo to bude. A bolo. Podvečer sa ozvali spiežovce, hrkot saní ťahaných krásnym zlato metalizovaným rolsroysom miesto parohatých sobov. V saniach sedel Santa so Snehulienkou a okolo nich pobiehali rôzne rozprávkové bytosti s košíčkami naplnenými sladkosťami a rozdávali každému plným priehrštím. Na oplátku ste dali do buksičky mincu na charitu. Všetko sprevádzala

vianočná hudba, každý sa radoval a deti pobiehali za saňami, tancovali a svietili prskavkami. Nočnú oblohu ožarovali farebné svetielka ohňostroja a ozývalo sa dunenie delobuchov.

Posledných 14 dní len čo sa trochu zotmilo, za dverami sa ozval spev detí a ich rodičov. Vydesila som sa iba pri prvom otvorení, keď spoza dvier vykukli na mňa štyri strašidelne pomalované tváre a štyri ruky podávajúce košíčky na koľadné.

Čokolád, medovníkov a cukríkov nebolo nikdy dost, lebo tento zvyk je aj prejavom spolupatričnosti všetkých široko-ďalekých susedov a každý považuje za svoju povinnosť návštevu vykonať a na cestu si svietiť krásne pomaľovanými svietiacimi tekvičkami.

Pri jednom z nákupov som si všimla množstvo vianočných pohľadníc rôzneho tvaru a veľkostí v každom i našom nákupnom košíku. Predstavila som si, ako nerada píšem pozdravy a v duchu som obdivovala nevestu, že sa na to dá. Ale sklamala ma. Pohľadnice si rozdelili deti, samé si rozhodli, čo tam napíšu a pripravili pozdrav každému spolužiakovi, učiteľovi, riaditeľovi a všetkým susedom. Príbuzní na Slovensku a inde roztratení po svete dostali originálne pozdravy na vlastnoručne nakreslených pohľadniciach detí. V škole každé

urobilo výkres so svojou predstavou Vianoc. Jedna mala štedrovečernú pančuchu s darčekom, druhá vianočný stromček a pod ním darčeky, tretia nakreslila dom ku ktorému priľieta sob so saňami a Santom. Rodičia boli do školy pozvaní, pozreli si výkresy, odobrili ich a určili počet pohľadníc. Škola ich dala vyhotoviť, na zadnej strane s menom autora, triedy a školy. Perfektné! Na oplátku tiež každá dostala množstvo pohľadníc, ktoré si doma roztvorené ukladali na svoje okná.

Tesne pred Vianocami sme boli na vystúpení v Infant school – sú tam deti od 4 do 7 rokov. Nie je to škôlka, ani predškolská výchova ako u nás. Deti sa tu hravou formou naučia čítať, písať, počítat cez 100 a sú zaradení ako prvý a druhý ročník. Tretí ročník je už v Junior school, ale nejde sa do neho automaticky. Rodičia musia napísať žiadosť, deti prejdú nejakým testom a na konci roka sa dozvedia, či sú prijaté. Ale vráťme sa k vystúpeniu. Vo veľkej hale bolo urobené kaskádovité pódium a dookola haly boli rozostavené stoličky pre hostí. Podobne ako u väčších nás najprv oslovila p. riaditeľka a hneď po nej dôstojne vstúpili Mária s Jozefom a usadili sa na najvyššej kaskáde, kde už boli jasličky s Ježiškom. Je pravda, že Jozef si viac ako Máriu všimal svojich rodičov, ktorí ležiac na zemi v divnej polohe fotografovali každý jeho pohyb. Ešte šťastie, že Mária bola šikovná a nepotrebovala jeho pomoc. Hudba hrala Little donkey... a prichádzali traja kráľi, ale nepredstaviteľne veľakrát traja kráľi. Toľko troch kráľov som v živote nevidela. Každé dieťa chcelo hrať a bolo ich vyše 100! Aj pastierov bolo nesčítateľné množstvo. Prichádzali jedným vchodom poklonili sa Ježiškovi, zarecitovali a zaspievali mu, odovzdali darčeky a druhým vychádzali, aby sa znova vrátili a všetko sa to opakovalo. Taký malý černoško oduševnene spieval „Betlehem, Betlehem..“ že sa zabudol aj vrátiť do zákulisia. Deti boli rozkošné! Rodičia a hlavne starí rodičia boli nadšení a po skončení štedro kupovali keksíky, ktoré sa takto premieňali na charitné darčeky.

„Merry Christmas!“ Krásne želanie sprevádzané stiskom ruky a milým úsmevom, ktoré ste počuli aj 100x za deň od celkom cudzích ľudí prechádzajúcich náhodne okolo vás. Dve slovíčka a ako potešia. S ľútosťou som si uvedomila, že v našich panelákoch sa nepoznajú ani

susedia a ak niekto spontánne prejaví záujem o druhého zdá sa to každému podozrivé. A želať niekomu niečo dobré? - to sa u nás nenosí...

KANÁL LA MANCHE

Na Vianoce sme cestovali domov na Slovensko. Išli sme autom. Bol to zas iný zážitok ako letieť. Cez kanál La Manche sme šli tunelom. Vybudovať niečo tak obrovské a komplikované vyžadovalo určite množstvo múdrych mozgov. Všetko prebiehalo automaticky. Pri prvých závorách sa vodič identifikoval priložením karty, závory sa otvorili a na obrazovke si sa dozvedel, kde sa máš zaradiť. Pri ďalšej závore sa podali pasy ev. IP, colník sa na každého z okienka pozrel a šli sme ďalej po vyznačenej trase určite niekoľko km. Nestačila som sa diviť koľko áut, autobusov a kamiónov sa posúva k vlakom. Strmý briežok, synovo úsmevné upozornenie - „držte si klobúky“ a „pozor na hlavu“ / išli sme pod závorou, ktorá bola určená len pre osobné autá a všetci sme automaticky sklánali hlavy, aby nás závora nezachytila/a už nás vítali francúzski i anglickí zamestnanci a otvorený vchod do vlaku. Vonkajšok vlaku sme nemali šancu vidieť, ale že bol obrovský a poschodový sme zažili ako nás posúvali stále ďalej a ďalej. V jednej časti nás bolo päť áut tesne za sebou, po bokoch áut boli už len úzke prechody pre „pešákov“, ktorí sa vybrali na toalety. Od ďalších áut sme boli z oboch strán oddelení automatickými oceľovými dverami. Zaplnenie vlaku trvalo cca 20 min, potom upozornenie v oboch jazykoch, príkaz vypnúť motory a vlak sa rozbehol. Vlak ako vlak, ale keď si človek uvedomí, koľko morskej vody je nad ním a keby sa nedajbože, niečo prihodilo, „nespadneš do Písku, ale svoji rodní vísku nespatriš už více, dudlajdá,“ ako spieva Ivan Mládek. Našťastie asi po tridsiatich minútach v maličkých okienkach sa objavilo svetielko a boli sme na pevnej zemi. Cesta domov nám trvala aj s prestávkami 18 hodín.

Zo Slovenska sme odchádzali 2. januára.

Slovensko, Rakúsko, nekonečné Nemecko, Luxemburgsko, Belgicko, Francúzsko a prechod tunelom do Anglicka. To je naša trasa. Ešte sme boli ďaleko od Calais a už sme prechádzali pomedzi odstavené autobusy, nákladné autá a hlavne kamióny. Čo sa deje? Osobné autá prechádzali bez ťažkostí, tak sme pokračovali v ceste a pred polnocou sme sa „nalodili“ do vlaku. 25 minút a boli sme v Anglicku. Na druhý deň sme sa dozvedeli, že štrajk rybárov pokračuje. EÚ zapracovala, znížila im možnosť lovu rýb na tretinu, ktorú vylovili hneď v prvý kvartál. Neporadila im však, z čoho majú ostatné mesiace žiť. Rybári zablokovali svojimi loďami a lodičkami celý prístav, tým odstaveni trajekty a my sme boli v poslednom vlaku s možnosťou prechodu na druhú stranu. Ďalšie dva dni trvali rozhovory pokiaľ sa dosiahol kompromis. Chudáci vodiči kamiónov a veľkých áut presedeli v odstavených vozidlách celé 4 dni a noci....

Keď sme už pri tých tuneloch, spomeniem jeden zážitok, kedy mi nebolo všetko jedno a bála som sa. Vo Francúzsku boli veľké mrazy šplhajúce sa k – 30 st C. Vnútro tunela malo zas dosť vysokú plusovú hodnotu a veľký teplotný rozdiel spôsobil poruchy automatiky, tak niekoľko dní tunel nefungoval. Veľmi sme chceli cestovať domov. Syn visel na internete a sledoval každú zmenu. Radostne zahlásil, že tunel je otvorený a môžeme cestovať. Lístky sme mali dávno zabezpečené, zbalili sme sa a šli. Privítali nás cesty lemované odstavenými kamiónmi v dĺžke dobrých 20 km. Dostali sme sa do vlaku. Nesmierne nás prekvapilo, že v celom vlaku sme boli iba tri autá. Boli sme šťastní, že ideme. Za 27 min. sme boli vo Francúzsku. Už sme cez okienka videli pobiehať železničných zamestnancov. Kovové dvere, ktoré nás oddeľovali od vonkajšieho sveta sa ale stále neotvárali. Takých 10 minút nám to nevadilo. Hrali sme sa s deťmi a nepripúšťali si nič neobvyklé. Dvere sa však stále neotvárali a už nám začalo byť úzko. Strach sa zväčšoval s buchotom kladív a vrtačiek. Pochopili sme, že sa von len tak nedostaneme. Z ampliónu jemný ženský hlas vo francúzštine i angličtine sa ospravedlňoval za vzniknutú situáciu a sľuboval skoré vyslobodenie. Predstavovala som si ničivé plamene, ktoré nás tam všetkých spália na uhol, lúčila som sa v duchu s rodinou a sľubovala som hory-doly len aby sme vyviazli živí. Za necelé dve hodiny väznenia som si premietla celý život, stihla som ho zhodnotiť a pripraviť sa na cestu bez návratu. Konečne sloboda! Až neskôr sme sa dozvedeli, že sme boli pokusná jazda a preto nás bolo tak málo.

Ale mali sme aj zábavný zážitok. Išli sme, ako vždy, v aute traja dospelí a tri deti, samozrejme s množstvom batožiny. Nikdy sa nestalo, že by nás prezerali, alebo nejako inakšie obťažovali. Až teraz. Prechádzali sme pasovou kontrolou. Deťom stačilo vystrčiť hlavičku a povedať meno. Pri prezeraní našich preukazov sa pozreli na seba, kázali nám vystúpiť z auta /len dospelým/, odniekiaľ sa vyrojili viacerí colníci a začali prehľadávať auto s detektormi. Deti boli vyplašené, tak ich milo ukludňovali a na nás zazerali. Prekvapilo nás to. Keď nič nenašli, ospravedlnili sa a vysvetlili, že hľadali výbušniny na základe udania a popis sedel presne na nás: dvaja mladí ľudia – muž a žena, stará matka a tri deti. Tak sme sa stali podozriví z terorizmu.

Nuž asi sme taká teroristická rodina. Naš najmladší syn letel z Londýna, kde býva, domov. Na pasovej kontrole ho požiadali, aby šiel s nimi do vedľajšej miestnosti. Prikázali sa mu vyzliecť, prezreli ho veľmi dôkladne, dá sa povedať až moc dôkladne, a keď sa nič nenašlo, ospravedlnili sa mu a ukázali fotografiu teroristu, ktorý akoby mu z oka vypadol. No, neviem, neviem, či sa ten môj muž niekedy nezatúlal až k arabom...

Nový rok už bol teda za nami, ale stále sa každý večer ozývalo dunenie a ohňostroje vyšľahovali z rôznych kútov mesta. Už ma to pomaly hnevalo. Čo už konečne nedooslavujú! Z obchodov zmizli vianočné ozdoby i tovar a začali sa plniť letnými vecami. Akosi skoro. Ale aj niektoré kvietky vystrkovali hlavičky, susedia vymieňali v závesných košíčkoch na domoch sadenice a začali s upratovaním v záhradách. Golfský prúd zaúradoval. A tie oslavy? Nuž, raz oslavujú pravoslávni, raz moslimovia, raz židia, Číňania, Japonci, lebo každý má inokedy Nový rok a každý ho chce mať šťastný a veselý.

JE JEDNODUCHÉ FOTOGRAFOVAŤ ?

Postupne som sa dozvedala,čo sa v škole smie a čo nie. Fotografovať deti sa môže iba so súhlasom ich rodičov. Stalo sa nám pri návšteve stredného syna,že fotografoval svoje krstniatka. Pribehla kamarátka, objímali sa a smiali spolu tak šťastne,že som požiadala syna,aby ich odfotografoval. Kamarátka sa prestala smiať,robila odmietavé posunky oboma rukami a utekala preč. Zarazene sme ju sledovali pohľadom a až na druhý deň mi prezradila,že rodičia nesúhlasia s fotografovaním. Pri vstupe do koncertnej sály,kde hralo na flautách viac ako 200 detí z piatich škôl,každý sa musel preukázať,že nemá fotoaparát,ba že má vypnutý mobil. Sedeli sme na balkóne a jedna pani krytá kabátom sa snažila svojho potomka mobilom zvečniť. Nevyšlo jej to. Uvádzačka jej mobil odobrala a vrátila ho až pri odchode. Podobne to bolo na prvom sv. prijímaní v kostole,kde sme tiež nesmeli rušiť fotografovaním, ale kňaz po skončení obradov so súhlasom všetkých rodičov dovolil skupinkové i jednotlivé fotografovanie. Stalo sa v nejakej škole,že boss detskej pornografie si deti nafotografoval a podľa výberu ich zlákal na svoje účely. Niečo do seba to má,hoci túžbou každého rodiča je zachytiť krásny a radostný okamih svojho dieťaťa. ...

Za to v škole deti fotografujú fotografi z atelierov často. Veľmi hodnotím ich nápaditosť v použitých rekvizitách, vo veľkosti a tvare fotografií, v zarámovaní a pod. Fotografujú deti samostatne s dravým vtákom na ruke, so sovou na pleci / samozrejme je to s príplatkom./ Nelení sa im vytrhnúť súrodencov z rôznych tried a urobiť im spoločnú snímku. Koncoročné sú zriedkavo klasické a podobné ako u nás - deti naskladané v radoch v strede s učiteľom, tu aj s pomocnou učiteľkou. Zväčša sú deti rozmiestnené po skupinkách v rôznych postojoch,usmiate a uvoľnené. Konštatujem, že fotografie sú krásne,ale na môj vkus veľmi drahé.

OSLAVNÉ DNI

O nás Slovákoch sa hovorí,že počas roka máme najviac voľných sviatočných dní, či už sviatkov štátnych,alebo cirkevných. Možno je to pravda,ale v Anglicku je zas oveľa viac oslavných dní,kedy sa síce chodí do práce i do školy,ale je k oslave prispôsobené prostredie, obyvatelia, inštitúcie,školy, obchody, ulice aj každý dom.

REMMEMBERANCE DAY

14.novembra sa vo veľkom oslavuje spomienkový,pamätný deň na padlých vojakov vo vojnách od prvej svetovej až po Afganistan. Už týždeň dopredu sa predávajú

červené maky,ktoré sa nosia na klope kabáta. Po večeroch sa ozýva zo záhrad strelba a nočnú tmú pretínajú svetlá rakiet a svetlíc. Po celom Anglicku sa pripravujú ohňostroje dopredu ohlásené a s pomerne vysokým vstupným. V školách prebiehajú stretnutia a rozhovory s vyslúžilcami. Učebná látka je prispôbená hlavne k priebehu druhej svetovej vojny. V Royal Albert Hall v Londýne za účasti kráľovnej a celej kráľovskej rodiny bol pripravený exkluzívny program,ktorý chytil za srdce každého prítomného ba aj divákov pred televíznymi obrazovkami. Nedalo sa bez slz pozerat' na mladé ženy -manželky padlých vojakov v Afganistane,ktoré viedli k sedadlám na pódiu urastení vojaci. Ťažký krok vojakov – vyslúžilcov zmierňovali mladé uniformované ženy. Nezabudlo sa na nikoho – spomenuli sa letci, námorníci, pešiaci, pyrotechnici , zdravotníctvo i cirkev. Každého privítal potlesk stoviek dlaní .Program bol popretkávaný vojenskou hudbou, pochodom a vrcholovým cvičením vojakov. Nádherný bol záverečný príchod všetkých zastupujúcich bývalých i terajších vojakov, nesúcich zástavy a prichádzajúci za zvukov bubnov. Bubny sa ukladali na seba, vytvárali pyramídu , ktorej vrcholom bola obrovská pamätná kniha s menami všetkých padlých. Určite neostalo ani jedno oko suché pri pohľade na dve deti,dievčatko a chlapčeka snád' vo veku 8-9 rokov,ktoré držali v rukách kyticu červených makov a dôstojne ju odovzdali hodnostárovi,aby ju položil na pamätnú knihu. Mali v nej meno svojho otca, ktorý bol poslednou obeťou anglického vojska v Afganistane. Ťažko bolo pozerat' na trénujúcich vojakov s amputovanými končatinami,ktorí napriek tomu boli radi,že žijú a snažia sa aj o nemožné. V Anglicku najvyššou hlavou cirkvi aj vojakov je kráľovná Alžbeta. Hneď po nej je Londýnsky biskup,ktorý prišiel požehnat' živých a pomodlit' sa za mŕtvych. Za každú cirkev sa pomodlil príslušný kňaz,všetci svorne zaspievali dve vojenské hymny / dívala som sa na kráľovnú,ktorá spievala oduševnene,presne ako ostatní/. Všetci nastúpení vojaci spolu s kráľovskou gardou v čiapkach z medvedej kožušiny sa zaradili do rojnice, dostali pokyn „ čiapky dole a trikrát zvolali Hip,Hip, Hurá kráľovnej. Tá im milostivo pokynula rukou a hudba začala hrať oficiálnu hymnu „ Boh ochraňuj kráľovnú.“ Po skončení hymny sa ozval niekoľkominútový potlesk a po odchode kráľovskej rodiny sa program skončil chvíľočku pred polnocou.

Na druhý deň pred pamätníkmi oficiality miest položili vence z červených makov a poklonili sa pamiatke padlých. V Londýne bola slávnostná vojenská prehliadka,samozrejme že za prítomnosti kráľovnej. Veľmi ma upútali starí lordi s cylindrami na hlavách,ktorí miesto zbraní držali v ľavej ruke špicom dopredu klasický čierny dáždňik.

Bolo to ako v románoch, len tam som si vždy myslela, že je to autorov výmysel. V sprievode bolo veľa starcov ovešaných medajlami sediacych na vozíčkoch. Ťažko si bolo predstaviť tie pochodujúce staré panie, že vo vojne nedbajúc na seba ošetrovali ranených, alebo dokonca strieľali na nepriateľa. Iný bol už pohľad na mladých uniformovaných námorníkov a letcov. Ich pochod bol rezký, jednotný a krásny, ale aj tak mi pripomenul názor môjho otca - „Keď si muž oblečie uniformu, prestáva byť človekom a začína byť vojakom bez vlastného názoru, podriaďujúci sa veleniu, ktoré nie vždy je správne a humánne.“

Na sv, omši v nedeľu v rímsko katolíckom kostole / je ich tu pomerne málo/ kňaz začal omšu spomienkou na padlých. Pred obetovaním nastúpili traja starší páni oblečení v čiernych oblekoch s makmi v klope kabáta a dôstojne položili veniec červených makov k oltáru.

Kňaz nás vyzval, aby sme v stoji zadržali na znak úcty dve minúty ticha. Po nich páni odpochovali. Bolo to zvláštne, dojemné a krásne....

Najbližšie k nášmu mestečku bol obrovský ohňostroj v Leeds Castle. Je to prekrásny park s jazerom a ostrovčekom, na ktorom stojí hrad. Hneď pri hrade bol pripravený ohňostroj. Tá krása sa nedá opísať. Vo farebných svetlách sa objavovali obrisy zámku a obraz bol znásobený odrazom vo vodnej hladine. Vizuálny obraz dopĺňala hudba, podľa detí z im známych filmov, napr. Harry Potter. Tá nádhera trvala 45 minút.

V Chatham, v rameni rieky Medway kotvila obrovská námorná vojenská loď. Na jeden deň bola sprístupnená verejnosti. Samozrejme, že sme ju chceli vidieť. Predpokladali sme, že najviac návštevníkov bude okolo obeda a tak sme sa tam vybrali hneď ráno. Prekvapila nás svojou veľkosťou, množstvom námorníkov a množstvom záujemcov. Hneď pri vstupe, ešte na súši cvičili kadeti pod vedením starších námorníkov. Už to ich oblečenie bolo ako vidame vo filmoch. Pred vstupom na loď sme sa podrobili prehliadke ozbrojenými vojakmi a prešli sme špalierom kadetov, ktorí každého slušne pozdravili. Prehliadka bola pripravená s rôznymi ukázkami používaných zbraní a aj možnosťou si ich vyskúšať. Pred ich jedálňou bol úzky stôl s pochúťkami. Na každom rohu stál námorník v pohotovosti odpovedať na naše otázky. Preliezali sme po rebríkoch na rôzne vysoké paluby, skláňali hlavy v úzkych a nízkych priestoroch. Bolo dovolené fotografovať a tak sme to využili a naše malé slečny sa zvečnili spolu s ozbrojenými námorníkmi, vydesili nás imitovanou strelbou a asi po dvoch hodinách sme obhliadku skončili. V pristavenej „maringotke“ boli pripravené plagáty lode, pre deti rôzne nálepky a informačné buletiny. Dozvedeli sme sa zaujímavosť, že práve táto loď naháňala arabských pašerákov.

Aj v nemocniciach sa nezabúdalo na spomienku,. Presne o 11 hod. a.m. sa práca prerušila a všetci zamestnanci držali dve minúty ticha. Potom odznela krátka spomienková reč a pokračovalo sa v práci. Takto to prebiehalo vo všetkých inštitúciach.

U nás na Slovensku, hoci sme boli v centre vojnových hrôz, akoby

sme už dávno zabudli, že nejaká vojna bola. Máme síce voľný deň, ale každý ho využíva na prácu okolo domu, alebo záhrady a spomenúť si na to, že vyhaslo množstvo životov aj za nás, to už napadne iba pár pamätníkov. Škoda ! Veď ako chceme vojnám zabrániť, ak si nebudeme pripomínať ich hrôzy a množstvo padlých ?!

MAJSTROVSTVÁ SVETA V 2010 ROKU

Nie som zaniatený futbalista, ale Majstrovstvá sveta ma predsa len nenechali chladnú, zvlášť preto, že aj Slovensko sa na ne dostalo. Všetci sme predpokladali, že nemáme veľké šance sa dobre umiestniť na popredných miestach, ale aj tak sme držali palce a v kútiku duše dúfali, že aspoň nejaký ten zápas bude úspešný. Angličania boli favoriti a celý národ bol presvedčený o ich víťazstve. Prípravy na oslavu začali dávno pred oficiálnym zahájením. Toľko anglických zástav a zástaviek spojeného kráľovstva som nikdy nevidela ako teraz. Viali na každom dome, ba na každom okne. Boli nimi ovenčené autá, motorky, autobusy a hocikaký iný dopravný prostriedok. Dievčatká mali na hlavách čelenky s dvomi zástavkami. Chlapci vo futbalových

dresoch driblovali s loptami . Dospelí si v záhradách pripravovali veľké obrazovky na sledovanie zápasov. Obchody boli prepchaté suvenírmi v podobe futbalov, dokonca s tričkami pripravenými na víťazstvo a zlatú medajlu. Mnohé cukrovinky zmenili tvar a boli ovešané zástavkami. Dokonca susedov kocúr /hoci je škót/ mal spolu s anglickým psíkom na krku šatku s farbami Anglicka. Nuž a začali majstrovstvá. Naši hrali medzi prvými a nie moc úspešne. Susedia a deti v škole prejavovali sústrasť a nešetrili pochvalou, že napriek neúspechu sme boli dobrí. Potom sa nám podarilo vyradiť druhého favorita – Taliansko a ostali sme v hre. Prišiel rad na Anglicko. Začala hra. Delobuchy vybuchovali, rakety strieľali podobne, ako šampanské tečúce do pohárov tešiacich sa Angličanov, ktorí ani v najmenšom nepochybovali o svojich hráčoch. A potom sklamanie. Jedno, druhé, tretie. A dopadli sme úplne rovnako – išli sme neslávne domov. Malá i veľká krajina. Favorit aj neznámy . Bolo mi smiešne, ako rýchlo pomizli zástavky a o futbale sa nehovorilo vôbec. Zábavné bolo, že suveníry v obchodoch zostali za minimálne ceny. Nakúpila som aspoň pre deti pišt'alky po 60 pencí a zápisníčky v tvare futbalovej lopty. A tak máme o športový zážitok viac....

NIE JE DEŇ AKO DEŇ

Všetky deti v Anglicku chodia do školy v slušivých uniformách. Určite to má výhodu v tom, že sa deti nepredbiehajú, kto má značkovejši a drahší odev, tak ako u nás. Majú však dni, kedy odložia uniformy a predstavujú niečo iné. Pre deti je to radosť, pre

rodiča starosť ako zaobstarat' kostým, či ho zapožičať /dost' drahá záležitosť/, či kúpiť / ešte drahšia /, alebo venovať spústu času a ušiť ho /tiež dost' finančne náročné, treba látku, stužky, ozdoby atď/ :

Grécky a rímsky deň - Greek and Roman Day – Cesta do školy , školský dvor a triedy sa v tento deň premenia na dávnominulé časy s prétoriánmi, Cézarom, krásnymi dámami v ľahúčkych róbach, s vojakmi s krátkymi mečmi v rukách. Sem-tam sa mihne slúžtička, alebo otrok., ale prevažujú vyšportovaní gladiátori pohrávajúci sa s palicami, alebo mečmi. Celé vyučovanie sa nesie v poznávaní krajiny, zvykov, odevov a ochutnávke domorodých jedál / ktoré nie vždy deťom chutia/.

Turdar Day - Tudorovský deň – podľa všetkého, Angličania si na svojich predkov nesmierne potrpia. Zaujímavé, že si nepripomínajú len kráľov a hodnostárov, ale aj obyčajných remeselníkov, robotníkov, farmárov, slúžky , bohaté meštiačky a vojakov. Najpopulárnejšia však zostáva stále kráľovná Alžbeta. Pri toľkých deťoch sa stane, že prídu do triedy aj tri kráľovné Alžbety a vyhráva tá, ktorá má najkrajší kostým, najvierohodnejší účes a noblesné chovanie. Naša najstaršia mala to šťastie, že patrila k najkrajším a tak mala možnosť pred celou školou si zahrať kráľovnú Alžbetu v mladom veku so skutočnými hercami a herečkou -kráľovnou Alžbetou v staršom veku. Mladá kráľovná bola zahľbená do kníh a jej text bol jednoduchý – áno, nie. Ale už ten pocit, že hrá s hercami bol k nezaplateniu a na zapamätanie. K tomuto dňu sa viaže aj cesta do Londýna na rozhl'adňu, kde sa vychádza po niekoľko sto schodoch

a vidieť z nej celú časť Londýna, ktorá vyhorela za veľkého požiaru v r. 1666. Deti tam dostali certifikát za vedomosť, prečo k požiaru došlo a čo sa odvtedy dodržiava / vzdialenosť medzi domami, stavebný materiál tehla a nie drevo./ Certifikát ako dôkaz, že tam boli potom ukázali v škole./

Tudorovský deň pokračoval prechádzkou v parku Leeds, kde sa nám podarilo „stretnúť skutočného“ Henricha ôsmeho, ktorý bol ochotný sa odfotografovať s deťmi, milo sa s každým porozprával, dámam pobozkal ruku a zasadol si na vyvýšené miesto do kráľovského kresla, odkiaľ predsedal rytierskemu turnaju. Rytieri v dobových oblekoch na koňoch i pešo predvádzali bojové hry za úžasného povzbudzovania divákov. Každý si vybral svojho rytiera a držal mu palce. Po hrách rytieri a ich sluhovia vyzvali deti na pochod. Každý z nich vyfasoval rekvizitu, ktorá veľakrát bola drastická – napr. atrapa odseknutej hlavy a s bojovým nadšením sa rekvizity odhadzovali pred kráľom. Bolo to také vierohodné, že si to deti museli zapamätat' na celý život. Takáto názorná a nenásilná výuka sa mi veľmi páči.

PIRATE DAY – PIRÁTSKY DEŇ – mávajú deti v Infant School. Je to ozaj perfektný deň. Toľko podôb pirátov človek hneď tak neuvidí. Najkrajším

pirátom však bola triedna učiteľka , moletná dáma v pirátskych nohaviciach,košeli, so šatkou na hlave a s jedným okom skrytým pod čiernou páskou. Na pleci jej sedel krikľavý papagáj,za pásom vykúkal krivý nôž a strúhala grimasy, že sa jej všetci so smiechom „báli“. Deti sa navzájom napádali, inscenovali bitky a hlavne hurónsky revali. Bavili sa všetci,vrátane rodičov...Obdivujem dospelákov , že sa vedia chovať a hrať ako deti a nehanbia sa za to.

ROZPRÁVKOVÉ BYTOSTI – ktoré deti poznajú z knižiek.

Najstaršia vnučka číta najradšej Harry Pottera. Jej oblek bol celý čierny,len vlajúci plášť mal širokú fialovú lemovku a kapučňa siahala špicom až po zadok. V ruke držala čarodejnícku paličku a na nose mala potterovské / kedysi sme im hovorili „lenonky“/ okrúhle okuliare. Predstavovala kamarátku Harryho - Jenny. Stredná - v zamatových tmavomodrých šatách so zlatým golierom a rovnakou čelenkou s rozpustenými dlhými vláskami stvárňovala jemnú Júliu. Škoda, že v triede sa žiadny Rómeo nenašiel. Najmladšia bola „Červená Čiapočka“. K jej stvárneniu nám poslúžili niektoré súčasti slovenského kroja v kombinácii s červenou vyšívanou pláštenkou,ktorú ako dieťa nosil jej ocko. Bola rozkošná a s radosťou som jej robila starú mamu s okuliarmi na špici nosa. Už cestou do školy sme stretali Popolušku,Bellu, draka,Rapunzel a mnohé iné.,Každé dieťa muselo vedieť porozprávať o svojej postave. Škoda,že tu nemajú hlúpeho Jana a Popolvára.,tiež by sa im občas hodil..

ANTI -BULLYING DAY – má to byť deň,proti zlým deťom.

Výuka je zameraná na slušné správanie a na ochranu proti zlým deťom, Každý žiak vie,že v prípade potreby

sa môže obrátiť nielen na učiteľa,či riaditeľa,ale hlavne na psychológa, ktorý si ich vypočuje a poradí . Môžu ho použiť aj ak sa im zdá nevhodné správanie ich vlastných rodičov,alebo majú problémy s kamarátkami. Psychológ sídli priamo v škole, deti sa u neho ohlásia a podľa závažnosti ich prijme hneď, alebo dostanú termín sedenia. Deti ho dosť často využívajú aj pri ich žabo-myších vojnách.

BLUE OR REDNOSE DAY – sú to dni venované charite a chorým deťom. V tento deň deti nosia pre bezdomovcov konzervované jedlo a šatstvo. Zástupca charity prednesie prednášku o bezdomovcoch, vysvetlí im ,ako sa človek môže dostať do takejto situácie a komentár dopĺňa fotografiami,alebo videom. Pomoc chorým deťom je finančná v kúpe bieleho kvietka a červeného nosa. / na zakúpenie prístrojov, liekov

a hračiek. Veľakrát sa vracajú deti domov smutné a rozoberajú podrobnosti. Najviac ich trápia „holé hlavičky“, ich vrstovníkov. Neteší ich potom ani odev, ktorý musí byť buď modrý, alebo červený.

WORLD WAR 2 DAY – spomienka na druhú svetovú vojnu . Nikde na svete sa toľko nespomína druhá svetová vojna, ako tu v Anglicku. V tento deň deti idú do školy oblečené v šatách pripomínajúcich roky 1939 – 1945. Na krku im visia cedulky s menom a adresou. V rukách papierové krabice, kufriky, alebo košíky, aby lepšie precítili pocit transportovaných vojnových detí. Samé si vytvárajú dotazníky pre svojich starších príbuzných, ktorí tú vojnovú hrôzu zažili. Vypyujú sa na jedlo, na strach z bombardovania, na úkryt, školu a pod. Hoci som sa narodil na sklonku druhej svetovej vojny a nemôžem si ju z vlastnej skúsenosti pamätať, pri pohľade na takto vychystaných žiakov ma premkla hrôza a strach, že sa to ešte niekedy zopakuje.

REČOVÝ HANDIKAP

Už som spomínala, že neviem anglicky. Z tohto faktu vyplývajú moje mnohé zážitky. Do kostola chodíme naraz celá rodina, tak mám tlmočníkov dosť. Ale neraz sa mi stalo, že som vchádzala prvá a otvárala dvere. Verejné dvere zväčša nesú nápis Tlačiť, alebo Ťahať/ alebo sem, tam/. Tomu by som rozumela, ale tu bolo napísané PULL a to som nevedela, čo znamená. Tak som tlačila a to opakovane. Dvere tvrdohlavo odolávali. Za mnou išiel postarší Angličan, ktorý rozhorčene prichytil dvere, prstom mi ukazoval jednotlivé písmená nápisu a veľmi zreteľne a pomaly vyslovil PULL, a opakoval PULL a krútil hlavou nad mojou neschopnosťou. Horko-ťažko som sa zdržala smiechu a nevedela som sa dočkať konca omše, aby som pobavila moje deti. A takto ma prinútil neznámy Angličan naučiť sa dve slová PULL a PUSH. Spomenula som si na podobnú príhodu zo Slovenska, ktorú mi rozprávala moja nevesta. Robila na úrazovke a po havárii im

priviezli Španiela na ošetrovanie. Chudák bol v podobnej situácii ako ja, nevedel po slovensky. Sestrička ho pripravovala na ošetrovanie a veľmi nahlas slabikovala: „Sem sa po sad' te. I dem vám brať krv. Bo že, čo ste Ta lian, že mi ne ro zu mie te, ved' hovorím dos ta toč ne nah las a po ma ly.“

Syn v škole učiteľov upozornil na môj jazykový handicap a oni to plne rešpektovali. Nie som jediná, ktorá žije v Anglicku a nehovorí anglicky. Ale deti – spolužiaci mojich vnučiek mali iný názor. Začali sa z nich vysmievať, že ich Grandmother nevie to, čo vedia oni a ich malí súrodenci. Už na školskom dvore sa mi žalovali a bolo im do

plaču. Trošku ma to zaskočilo. Ako zareagovať?! Napadlo ma a kázala som sa opýtať posmeškárov, či majú doma starú mamu a ak áno, dať druhú otázku – či vie ich stará mama po slovensky. Na druhý deň ma privítali vysmiati a hlásili, že ani jedna po slovensky nevie. A bolo po probléme. Deti ma majú radi, učia sa povedať Ahoj a ja zas Hi.

Najprv som bola rozhodnutá, že nebudem zdvíhať telefón v čase, keď budem doma sama. Ale nedá sa nezdvihnúť, lebo občas musia zavolať veľké deti, alebo malé deti zo školy. Stalo sa, že skončili skôr, alebo mali teplotu. Na moje „prosím, pri telefóne Viola“, však veľakrát ostane rozpačité ticho a za pár sekúnd telefón zmlkne celkom. To je ešte tá lepšia varianta. Pri množstve splývajúcich hlások, so zrozumiteľným iba skomoleným menom „Palkovik“ som bola nútená naučiť sa vetu „Sorry, I do not speak English.“ Odpoveď je skoro vždy rovnaká „No problem“, Svrone potom zahlásime „Good Bye“, a spokojne skončíme. Iba raz ma zaskočil nejaký vzdelanec, ktorý sa ma spýtal, akým jazykom môže so mnou hovoriť. Zarazila som sa, ale iba na chvíľočku a veselo som odpovedala po slovensky, poľsky, rusky, česky a latinsky. Odpoveďou bol srdečný smiech a zvyčajné, „no problem, Bye!“

Touto vetou, ktorou sa bránim rozhovoru, som spôsobila obrovský smiech a radosť u mojich vnučiek. Div sa neváli po zemi od smiechu, keď ma po prvýkrát počuli. Myslela som si, že im je smiešny prízvuk, lebo radi pokritizujú aj rodičov, ktorí s jazykom nemajú žiadnu ťažkosť, ale medzi salvami smiechu bolo počuť „stará mama hovorí po anglicky, že nehovorí po anglicky“, a zabávali sa na tom, až im slzy tiekli.

Boli u nás na návšteve dve dievčatá – Čiňanky. Žijú tu už viac ako 10 rokov a rapocú anglicky jedna radosť. Prekvapilo ma, že asi po pol hodine, prišli za mnou vnučky a pýtali sa ma, akou rečou hovoria. No, anglicky – odpovedala som zarazene. To nie je angličtina – tvrdili deti. Ten prízvuk asi málokterá škola dokáže naučiť...

Podľa tohto si asi každý pomyslí, že som sa za takú dobu už mohla naučiť. Mohla, to je pravda. Ale na druhej strane ako? Doma sa hovorí rodnou rečou a s deťmi najviac, lebo oni už začínajú robiť chyby, nepoznajú niektoré výrazy, problematické sú pády, rody a dĺžne. Robia síce na slovenskej škole raz do roka skúšky, ale pripraviť ich na ne je z roka na rok ťažšie. Ak nechceme z nich mať malé Angličanky, musíme rozprávať. Doma sa teda nenaučím, iba ak nejaké slovíčka. Často počujete kombináciu oboch jazykov, keď si nespomenú na správny výraz.

V spoločnosti mi zväčša tlmočia, pri náhodných stretnutiach stačí pozdrav, kývnutie rukou, alebo široký úsmev. Samoštúdium je tak

dobré na slovíčka, ale hovorená reč je nanič. Napadá ma, ako si môj otec v mladosti zaobstaral knihu

„Po nemecky v tisícich sloch bez učiteľa“ a jeho otec mu k nadpisu dopísal „Nič sa

nenaučíš“. Používam slovník na počítači, kde výraz je napísaný aj počutelný, to mi vyhovuje, ale jeho význam musím pohľadať v klasickom slovníku. Dost' to zdržuje a nie vždy si všetko zapamätám. A bez tréningu, no, čo budem rozprávať. ...

Raz sme boli s deťmi v Londýne. Boli už unavené a veľmi chceli ísť na ihrisko. V centre mesta v blízkosti Ambasad je veľmi pekné, uzavreté ihrisko. Bolo veľa ľudí a mňa odtrhli od detí. V bráničke stála rozložitá černoška, ktorá strážila vchod. Nechcela ma vpustiť s dôvodom, že tam môžu ísť dospelí iba s deťmi. /Zaujímavé, že v napätých situáciách rozumiem všetko/. Začala ma vytláčať von. Naštvalo ma to! Odsotila som ju a nahlas povedala „ Ty mi budeš rozprávať!_Ja že nemám čildren ! Mám a to až tri ! - a rozhorčene som jej tri ukázala aj na prstoch. Taká bola zarazená touto reakciou, že ostala stáť ako Lótova žena a my sme strávili na ihrisku niekoľko krásnych hodín.

V jednom veľkom obchodnom stredisku som zbadala obchod s topánkami a išla som si nejaké pozrieť. Páčilo sa mi niekoľko, no ich cena sa mi nepáčila vôbec. Obzerám ďalej a hľa, cena dobrá a topánky pekné, dokonca aj moje číslo sa našlo. Začnem skúšať a ako som bola zohnutá k svojim nohám zbadám vedľa nejaké druhé v pánskych topánkach a nad mojou hlavou sa ozval hlas, ktorý sa ma niečo pýtal. Celkom som zabudla, že som v cudzej krajine a ako doma som odpovedala po slovensky „ Ďakujem, nič nepotrebujem“. Mladému predavačovi som spôsobila skoro šok, zhrozene sa na mňa díval a nebol schopný slova. Nevesta mi vyčítavo a tak trošku aj udivene povedala: „ ved' ty si mu hovorila slovensky !...“ a potom mi vysvetlila bežnú obchodnú rutinu – predavač sa spýta : WHAT CAN I DO FOR YOU? a treba odpovedať :NO, THANK YOU, I AM JUST LOO-KING ROUND. Tak som sa zas naučila dve vety a navyše v obchode s topánkami viem povedať : I AM LOOKING FOR COMFORTABLE SHOES.

Ale najkrajšie sú moje dorozumievania s malými dievčatkami 6-7 ročnými, ktoré si ma vždy obzerajú ako zvláštny úkaz. Raz po takomto obzeraní sa mi dostalo poklony : Very nais glasses. Chvíľu mi to trvalo, kým som si to preložila, ale našťastie úsmev zabral. Najkrajšie sú, keď mi kričia Ahoj, ktoré spočiatku bolo Achoj. Pobavilo by vás, keby ste ma videli obklopenú 2-3 dievčatkami s prštekami v ústach, s očkami, v ktorých sa odráža zvedavosť a tak trošku aj zábavy a šibalstva.

Bola som v Sainbury's nakupovať. Veľmi som sa ponáhľala, keď ma zastavil s otázkami nejaký pán. Aby som sa ho zbavila použila som svoju obrannú vetu „ I do not speak English“ a jeho odpoveď ma rozosmiala „I also do not say English, I speak Scottish.“ Aj keď všetci patria do Spojeného kráľovstva, predsa si každý potrpí na svoju krajinu.

Moja prvá spoveď v Anglicku.

Možno sa do tejto kapitoly hodí moja príhoda s predvianočnou spoveďou. Tento rok sme zostali sviatkovať v UK a tak som veľmi chcela ísť s vnučkami na sv. spoveď. Veď pred sviatkami si treba vyčistiť nielen chalupu, ale aj srdce, dušu a myseľ. Ale ako to urobiť, aby sme si s kňazom dobre rozumeli, keď on nevie po slovensky a ja po anglicky. Syn sa spojil s biskupstvom a tam mu zdelili, že stačí, ak ma kňaz bude vidieť, že hriechy ľutujem. Aká by to bola spoveď, nemala by som žiaden pocit odpustenia! A tak som mala nápad. Veď píšem pomerne dobre a pomocou modernej techniky - počítača sa dá všeličo urobiť. A tak som si všetko od začiatku až do konca postupne preložila, krasopisne som opísala na papierik všetko, vrátane hriechov a rozhodla som sa – teraz si všetci pomyslite, že som sa rozhodla to naučiť a prečítať. Omyl! Rozhodla som sa kňazovi papierik podať a všetko napísané mu hovoriť pekne po našom, po slovensky. Moja najstaršia vnučka sa išla spovedať prvá. Je to veľmi čiperné a radorečné jedenásťročné dievčatko a tak ma p. farárovi dopredu ohlásila : „Teraz sem príde moja stará mama, ako ju poznáte, nehovorí dobre anglicky a tak vám podá papierik a bude hovoriť po svojom.“ Vojdem dnu a miesto pozdravu ma privíta srdečný smiech s pokynom, aby som si sadla. Vzápätí sa kňazova ruka vystrie s očakávaním ohláseného papierika. Dala som mu ho a trošku s trémou som začala hovoriť. Samozrejme, že kňaz čítal rýchlejšie a v čase, keď som krvopotne na seba žalovala, čo som všetko popáchala, mal problém udržať smiech na uzde a keď prečítal ešte môj dodatok: SORRY, FOR MISTAKES, I DID A TRANSLATION BY COMPUTER popustil uzdu a smial sa na celé kolo. Ja som sa nedala prerušiť a dokončila som začaté dielo. Keď sa skludnil, dal mi rozhrášenie a udelil veľmi miernu „pokutu“. Spokojní a s úsmevom na tvári sme sa rozlúčili. Skromne si myslím, že podobnú spoveď ešte nezažil...

NÁKUPNÁ HORÚČKA

Vianoce prešli akosi prirýchlo. O tom, že by boli biele, ako sa to spieva vo viacerých pesničkách, sa nemôže hovoriť, lebo sa striedal dážď s krásnymi snežnými dňami, tráva sa zelenala a kvietky kvitli. Chodila som s prázdninujúcimi vnučkami na dlhé prechádzky v prírode a cítili sme sa výborne. Odrazu sa k nám doniesla zvesť, že v nákupnom stredisku sú veľké zľavy na ktoré sme čakali už nejaký ten týždeň. A tak sa smer našich prechádzok veľmi zmenil. Zbohom príroda, hurá do obchodov! Nákupné centrum máme veľmi blízko, prebehneme cez 10 m široký lesík, a sme tam. Okolo strediska je obrovské množstvo parkovísk, či už pod voľným nebom, alebo v podzemí. Na žiadnom z nich nebolo ani jedno miesto voľné. Všetky vchody, haly, chodby a obchody preplnené, že

sa dalo pohybovať iba pomaly. Ale to by bola chyba, keď si chcel nakúpiť dobre, kvalitne a lacno, musel si byť aj trochu drzý a predbiehať a bleskovo hľadať tie regále a časti označené SALE. Najväčšie zľavy sú vždy v tých najdrahších obchodoch, lebo sa potrebujú jedného tovaru zbaviť, aby ho mohli nahradiť modernými novinkami. Našou obľúbenou destináciou sa tak stal Marks- Spencer a BHS. V prvé dni však musí človek odolať pokušeniu nakúpiť. Treba len všetko prezrieť, vybrať nejaké krásne veci, dobre ich založiť ostatným tovarom a čakať na postupné zníženie cien. Je to síce riskantné, že práve tvoju vec niekto nájde a kúpi, ale zväčša sa dá uchrániť do posledných dní, kedy môžeš ozať výhodne nakúpiť napr. za 3 libry blúzky, nohavice, sukne..., ktoré mali pôvodnú cenu 30 i viac £. Pri mojej neschopnosti orientovať sa v množstve tovaru, by som nikdy nič nekúpila. Ale moja nevesta je už ostrieľaný nakupovač za lacné, už dokáže nielen predvídať za koľko dní budú ceny prijateľné našim peňaženkám, ale presne zistí v ktorom zákutí sú vešiaky plné najlacnejších a najkvalitnejších tovarov. Je to zaujímavé sledovať, lebo tú istú vec, v tom istom obchode môžeš kúpiť v zľave za 20 alebo niekde pri kabínkach za 1 až 3 libry. Už sa nám stalo, že v tejto lokalite sme si preberali samé dve a pri tých ostatných sa dámy strkali a vychytávali si z rúk ešte málo zlacnený tovar. /Chýbala im moja nevesta/ Konečne sme sa, s plným náručím šiat, blúzok, tričiek, detských oblečení, ba dokonca som si hrdo niesla kožené topánky, ľahučké ako pierko, dostali k pokladni. Ja som typ, že verím pokladniám i pokladničkam, ale poučila som sa, že treba na všetko dávať pozor. Pri blokovaní sa totiž neraz zobrazí druhé, alebo tretie zníženie ceny a nezhoduje sa s tým posledným. Ak predavačku upozorníte, okamžite zjedná nápravu. Nákup vloží do vkusnej tašky, zažela pekný deň a poďakuje za nákup. /V tom by sa náš obchodný personál mohol výrazne vylepšiť a nedávať tak okate najavo, že zákazník ho obťažuje. / S plnou taškou v ruke sa už nakupujúci radostne prediera cez ostatných menej úspešných. Po príchode domov sa poteší ešte dvakrát. Raz, keď si skúša nové oblečenie a druhý, keď porovnáva na visačkách pôvodnú cenu so zľavnenou a v duchu šťastne preratáva ušetrené libričky. Veď bez zľavy dáš veľa krát toľko za jednu vec, ako máš teraz celý nákup. S ľútosťou rozmýšľam, akoby to bolo krásne, keby teraz bolo pred Vianocami a keby som nebola dôchodca so slovenským, ale anglickým dôchodkom...

Stratená na Anglickom vidieku.

Raz po veľmi výdatnej večeri ma ťažil žalúdok a tak som sa rozhodla ísť na prechádzku. Obula som si tenisky, navliekla tepláky a mikinu a poďme, kde ma oči povedú. Viedli ma popri nákupnom stredisku, cez lesík do poľa, a cestičkou k útulnej dedinke Bredhurst. Ešte som tam nikdy nebola a tak som sa tmolila ako sa cesta kľukatila. Zastavila som sa pri kamennom kostolíku a obdivovala som starý cintorín s kamennými tabuľami. Z dedinky som sa dostala zas na dlhोčizné pole lemované lesíkom. Sem -tam som sa zaborila do blata, občas ma oňuchal nejaký pes, občas sa pozdravil niekto okolo idúci, krásna líška mi zakývala chvostom a krdlik zajačikov sa

na mňa nebojácne a začudovane pozeral. Pokiaľ bolo ako-tak vidno šlo sa mi veselo. Zrazu padol súmrak a ja som tými rôznymi okľukami stratila orientáciu. Kadiaľ ísť? Siahnem rukou do vrečka, či tam je mobil, aby som si zavolala pomoc. Ale kdeže! Mobil by mi predsa zavadzal, preto som ho nechala doma. Natrafila som náhodne na asfaltovú cestu a vydala som sa po nej. Asi po 2-3 km sa objavili prvé domy a bola som v meste. Lenže naše mestečko je vlastne trojmestie – tri mestečká sa domami spájajú v jeden rozsiahly celok. Ako nájsť tú správnu cestu?! Tma hustla a začala som mať strach a predstavovala som si syna a nevestu, ako ma nervózne čakajú, odkiaľ sa ozvem. Rozhodla som sa, že sa pokúsim prvého človeka osloviť a spýtať sa na cestu. Ulice prázdne, ani autá, ani ľudia, ani psy. Lovila som v pamäti slovíčka, ktorými obmäkčím niekoho, aby mi pomohol. Prinajhoršom niekde zabúcham na dvere a spýtam sa – zastrájala som sa v duchu. Zo skúsenosti viem, že Angličania sú veľmi milí ak priznáš, že máš problém a nevieš reč. Vtedy sa snažia porozumieť a samozrejme aj pomôcť. Niekoľkokrát som si zopakovala pripravenú reč a chystala som sa ju predniesť, keď zasvietili uličné lampy a ja som spoznala jeden dom. Veď som vo Vigmore! Hurá! Tu predsa chodím s deťmi na ihrisko, ale celkom z iného konca. No, nevádi, teraz sa už nestratím. A svoje unavené kosti som popohnala k väčšiemu výkonu, aby som čím skôr bola doma. Tam už div nevolali políciu od strachu, že som niekde zablúdila. Robila som sa hrdinkou, trochu som si povymýšľala a uzavrela som svoju prechádzku ako aspoň 10 km. Ale kdeže teraz na mladých! Syn zobral mobil, nahodil mnou popisovanú cestu, ukázal mi ju a dorazil ma slovami : „mizerných päť kilometrov a to si sa musela toľko flákať, ja to prebehnem za pol hodinu.“

Výhodný džob

Keď sme kedysi dávno bývali na dedine, nik si nevedel predstaviť dom bez verného strážcu – psa. V meste bolo psov podstatne menej, ale ako nám deti dorastali a mali túžbu vlastniť psíka, tak sme si ho zaobstarali. Ešte teraz vidím mesačné šteniatko Slovenského čuvača, ako ho stredný syn niesol na rukách a ja som si myslela, že je to už dospelý pes. Nemala som predstavu, ako bude vyzerat', keď vyrastie. Mal vynikajúci rodokmeň, a tak z neho vyrástol po predkoch nádherný pes, vysoký v kohútiku 65 cm s hmotnosťou 75 kg. Bol členom našej rodiny 13 rokov a potom odišiel na večnosť. Druhý náš psík bol anglický zlatý kokršpaniel, ktorého zrazilo auto. Prežil, ale ochrnula mu pravá predná labka. A tak sme mali trojného psíka, ktorý to vedel zneužívať a keď ho niekto poľutoval, labku vystrčil dopredu a div neplakal sám nad sebou. Zato, to bol pes

turista, vyliezol aj na veľký Rozsutec. Deti sa smiali, že by sme ho mali presťahovať do Anglicka, dať mu do papuľky starý klobúk s nápisom :prosím ,pomôžte chudákovi invalidovi, ktorý si šetrí na operáciu“. Určite by vyzbieral na živobytie pre celú rodinu. Anglicko som moc nepoznala, preto sa mi tento nápad nepozdával ako nejaký zaujímavý. Čím dlhšie teraz žijem v Anglicku, tým viac sa mi vyjasňuje dôvod, prečo by tu mal byť. Mat' v rodine buď veľa detí, alebo veľa

psov – nie je rarita. Tu som prvýkrát v živote videla na vodítku 5 i viac psov / presne tak majú na vodítku aj malé dieťa/ a to rôznych plemien, alebo všetkých navlas rovnakých. O také množstvo sa treba starať. Pravidelné denné prechádzky sú výhodné pre majiteľov aj ich zverencov. Ale čo tí, ktorí sú ešte v produktívnom veku a pracujú, alebo naopak nevládu pre chorobu, alebo vek? Existuje výhodný džob – chodiť na dlhé prechádzky s desiatimi až dvanástimi psíkmi, poriadne ich vybehať, hrať sa s nimi, a čistých doviešť domov k „pánovi“. Zaujalo ma to, a začala som pátrať, čo treba vedieť ak chceš túto prácu robiť. Prekvapilo ma, že okrem vedomostí a schopností postarať sa o „svorku“ psov, musíš vlastniť auto s veľkou oddelenou časťou pre prepravky, v ktorých sa psy vozia, čistiace potreby, kefy, očné kvapky, hračky, nádoby na vodu a potravu. Povolenie o spôsobilosti vykonávať toto náročné povolanie je samozrejmosťou. A tak zlyhal môj plán, privyrobiť si pár libier vlastným pričinením. Nie som totiž vodič, nevladím auto a nehovorím rečou anglických psíkov...

VIANOCE V ANGLICKU

CHRISTMAS EVE

V roku 2011 sme z pracovných dôvodov detí museli zostať v Anglicku. Bolo mi síce trošku ľúto za našimi kedysi krásnymi bielymi Vianocami na Slovensku, keď sneh vŕzgal pod nohami a v mrazivom vzduchu sa okolo úst tvorili biele obláčiky. Na druhej strane, som sa veľmi tešila, že uvidím zas niečo iné, nové. Tie predvianočné prípravy som zažila niekoľkokrát a vždy sú asi rovnaké. Najprv výzdoby v obchodoch, neskôr celého mesta a ako sa blížila sviatky aj domov. Od 1954 roku sa v Anglicku traduje prvé rozsvetovanie obrovských, najčastejšie cca 25 m stromčekov a svetielok v obchodných centrách. Je to 20. november a vtedy sa začínajú aj veľké vianočné trhy. Moja príprava bola trošku iná. Nechcela som, aby ma niečo prekvapilo a nevedela by som reagovať, tak som začala po večeroch študovať zvyky, jedlá, oslavy a vôbec všetko, čo robí Vianoce Vianocami. V mnohom sa Angličania líšia od nás Slovákov. U nás je veľmi dôležitý a čiste rodinný Štedrý večer, kedy sa pripomína narodenie malého Ježiška a naše deti pod vyzdobeným stromčekom nájdu množstvo darčiekov od neho. Na vidieku snáď ešte pretrváva zvyk „chodiť po spievaní“. Spievajú sa naše krásne slovenské koledy a vyslovujú sa veršované želania šťastných Vianoc. Koľadníci sú obdarovaní buď nejakými zákuskami, alebo mincami. V UK v

tento deň je celkom tichý. Volá sa CHRISTMAS EVE . Cez deň sa dozdobuje celý dom zelenými vetvičkami,ligotavými trblietkami,farebnými svetielkami a do okien,okrem vianočných vencov sa dávajú rôzne plyšové hračky – medvedíky, zajačiky, samozrejme tiež ozdobené mašličkami. Vyzdobené stromčeky v dome i pred domom im svietia už aspoň dva týždne pred sviatkami. Nesmie chýbať „Mistletoe“ - imelo a Holly -cezmina,veď ako by sa bez nich mohli rozdávať vianočné bozky. Páči sa mi aj zvyk,alebo možnosť použiť vetvičky vtedy,ak sa vám niekto viac

páči,zoberiete do ruky vetvičku,dáte si ju nad hlavu a vyzvete k bozku. Pripravujú sa sladkosti/veľakrát s logom LG- lenivá gazdiná,lebo väčšinu nakupujú v obchodoch/ a varia víno. Popoludní sa zide rodina a blízki priatelia. Posadajú si okolo stola,rozprávajú si rôzne príbehy,hostia sa množstvom sladkostí a popíjajú varené víno. Napriek celosvetovej mienke o suchopárnych Angličanoch, sú Angličania veľmi veselí,rozprávajú množstvo vtipov a vedia sa na nich zabaviť. Hrajú sa zaujímavé hry. Obdarúvajú priateľov žartovnými minibalíčkami trebárs s minifľaštičkou doma vyrobeného sirupu,alebo marmelády. Balíčky sa hneď otvárajú a samozrejme konzumujú. Pred polnocou sa poobliekajú a vyberú sa na polnočnú do kostola. V kostole sú hluční,vôbec im nevadí ak má niekto na hlave mikulášsku čiapku,alebo členku s parožíom sobov. Po návrate sa ide rýchlo spať,lebo v noci cez komín priletí Santa Claus,ale častejšie sa v UK očakáva Father Christmas – Otec Vianoc, aby nadelil do pančuchy veľa darčiekov. Pančuchy – Christmas stocking - visia na krbovej rímse alebo na obrube postele, celý Christmas Eve. Aby si Santu uctili majú vo zvyku v okne,alebo na stolíku pri krbe nechať pohostenie – mlieko a sušienky, v niektorých rodinách na zohriatie aj niečo tuhšie. Potom sa hovorí,že Santa má aj s Rudolfom červený nos z dvoch dôvodov: prvý,že letia veľkou rýchlosťou v tuhej zime a druhý,že pri návšteve takého množstva rodín vypijú veľké množstvo alkoholu a ten nos je dôsledok.

Hlavný sviatok vianočný pre Angličanov je CHRISTMAS DAY. Hneď ráno sa všetci rozbehnú ku krbu a zvesia si svoju príslušnú pančuchu plnú darčiekov. Samozrejme,že v dnešnej dobe je tých darčiekov neúrekom veľa a pančuchy,hoci ich úmerne vyrábajú väčšie,by nestačili. Tie,ktoré sa nezmestia do pančúch však musia byť v krabici / ktorú dosat' za 2-20 L/, zabalenej do trblietavého papiera s veľkou mašľou. Na to si potrpia! Za malú chvíľu je celá miestnosť plná roztrhaných obalov,prevrátených krabíc a pohodených darčiekov. K stolu sa zide celá rodina a začína DINNER. Hoci prekladáme dinner ako večeru,stolovanie začína už na obed. Hlavné jedlo je pečený moriak,obyčajne veľkých rozmerov s gaštanovou,alebo klasickou plnkou. /Videla som perfektnú a jednoduchú prípravu – marinovaný moriak sa vložil do obrovského vrecka na pečenie aj s marinádou a tak sa dal piecť/. Porcuje domáci pán a na mištičkách sú rôzne druhy dusenej,alebo pripravenej na pare, zeleniny, - karfiol,ružičkový kel,brokolica,hrach,fazuľa,všetky druhy koreňovej

zeleniny a sladké zemiaky. Mäso i zelenina sa polievajú tradičnou hnedou omáčkou, ktorou si prichucujú prakticky každé jedlo. Okrem tejto omáčky je vynikajúci, obchodne pripravený Cranbery sós a mäťová omáčka. Mištičky kolujú po jednotlivých členoch a každý si naberie po chuti. Hneď vedľa taniera sú položené Christmas Crackers. Je to papierová trubička, ktorá má svoje opodstatnenie. Chytia ju dvaja spolusediaci, každý za jeden koniec a ťahajú. Trubička sa roztrhne a vydá zvuk, akoby vybuchla malá petarda. Z jej vnútra vypadne papierová korunka, alebo nejaká drobná hračka a nesmie chýbať slovná hračka, hádanka, alebo aj poučenie. Vyhráva ten, komu zostáva v ruke väčšia časť. Takto počas stolovania sa všetci prítomní ozdobia papierovými korunkami a nosia ich na hlavách celý tento i nasledujúci deň. Kto vyhrá najkrajšiu korunku, je kráľom, alebo kráľovnou dňa.

Christmas pudding nezodpovedá našim predstavám o pudingu. Je to vlastne

koláč, na môj vkus sladký, s množstvom hrozienok, nakrájaných orieškov, mandlí, čerešní a iného kandizovaného ovocia. A ten koláč sa polieva pudingom. Na mise nesmie chýbať MINCE PIESE. Sú to koláčiky veľké asi 5 cm, ich výplň tvorí MINCEMEAT – zmes sušeného ovocia, orechov a brandy. Táto zmes sa pripravuje niekoľko týždňov pred Vianocami. Dostali sme ju od susedky, ale ešte stále sme ju nepoužili, lebo anglické zákusky a koláčiky veľakrát stačí raz ochutnať a zas pečieš po svojom. Iný kraj, iný mrav, iné zvyky a návyky – sa hovorí....

Dinner trvá až do neskorých večerných hodín, lebo sa popíja víno a podľa chuti aj iné alkoholické nápoje. Podľa hluku vychádzajúceho z domov, sa pije aj vo väčšom množstve. /Aj Angličania sú iba ľudia ako Slováci.../ V nočných hodinách tmu pretínajú svetlice a ozýva sa rachot delobuchov. Nik to však nepovažuje za rušenie nočného klúdu, lebo aj týmto sa oslavuje narodenie Ježiška.

Samostatná kapitola sú Christmas Carols, ktoré sa spievajú po uliciach, v nákupných centrách, v kostoloch, na koncertoch dospelých i detí, ozývajú sa v rozhlasoch i zaznievajú cez zavreté vyzdobené okná domov. Sú krásne, hoci celkom iné, ako naše. Jediná koleda znie rovnako, či ju spievaš Tichá noc, svätá noc, alebo Silent night, Holly night, a si na mätko, nech si v hociktorej krajine na svete.....

26.12. je u nás Sv. Štefana – mučeníka. V UK sa meniny neoslavujú a tak majú bank holiday s názvom BOXING DAY. Keď som to po prvý raz počula, napadlo mi, že tento deň súvisí nejakým spôsobom so športom, hoci mi nesedelo nič také drastické ako je box, pri týchto pokojných sviatkoch. Poučili ma, že tento sviatok je pozostatok zo starých čias. Bohatí a bohatší mešťania na tieto sviatky chystali hojnosť jedál a aby sa zbytky nepokazili, balili ich do balíčkov /boxov/ a rozdávali chudobným. Druhá varianta je, že v tento deň vyplácali svoje služobníctvo peniazmi i naturáliami. Ešte aj v dnešnej dobe sa dávajú malé darčeky

poštovému doručiteľovi, smetiárom, baby siterom a slúžkam. No a čo je veľmi dôležité, začínajú veľké výpredaje a zľavy vo všetkých obchodných centrách. V tých väčších je taká zaujímavosť – ak sa vám nejaký vianočný darček nepáči, máte šancu ho vrátiť a vymeniť. Taký Boxing day by sa hodil aj u nás, čo myslíte?

Už som sa v niektorej kapitole zmienila o posielaní vianočných pohľadníc. Snáď je to už posledná krajina, ktorá si potrpí na CHRISTMAS CARDS, čo hodnotím veľmi, lebo všetky SMS, MMS a čo ja viem, aké S sú veľmi neosobné a zdajú sa mi menej hodnotné.

Snáď celý december môžeš dostať poštou, alebo osobne do ruky, alebo od susedov priamo do schránkového otvoru na dverách krásnu pohľadnicu so želaním Merry Christmas and a Happy New Year. Hodnotím tieto susedské prejavy aj preto, že na začiatku želania oslovia krstným menom každého bývajúceho v dome a na konci sa podpíšu zas všetci, dokonca aj s menami ich zvieratiek.

Deti v škole odovzdajú svoje pohľadnice nielen učiteľom, pomocným učiteľom, riaditeľovi, ale aj všetkým spolužiakom. Tak isto v práci si navzájom podajú pohľadnice spolupracovníci a trebárs v

kostole nielen kňazovi a jeho pomocníkom, ale všetkým, s ktorými sa zdravíte, alebo občas zastavíte

na kus reči. Celé sviatky sú vystavené pohľadnice na krbových rímsach, alebo podobločniciach. A ešte zaujímavosť – po sviatkoch sú pripravené recyklovačné boxy len na vianočné pohľadnice. Nie je to paráda?!

Tento rok boli vianočné sviatky počas víkendu. U nás si každý zamestnaný človek povie, aká škoda, že nemáme prakticky voľno. Múdri Angličania, aby neprišli o svoj voľný deň, majú ho preložený na pondelok. A tak je to so všetkými sviatkami. Nuž, keď sviatkovat' – tak poriadne!

N Á B O Ž E N S T V Á V U K

V týchto dňoch na stredných školách prebiehajú koncoročné testy

zo všetkých predmetov. Zaujal ma predmet – RELIGIOS STUDIES or EDUCATION, v ktorom sa deti zoznamujú so všetkými náboženstvami, s ktorými môžu prísť do styku, či už so svojimi spolužiakmi, alebo priateľmi. Veď v máloktovej krajine sa vyskytuje taká rôznorodosť etnika a tým aj náboženstiev. Prinútilo ma to k rozhovoru so susedom a ten ma ubezpečil, že v Spojenom kráľovstve je úplná náboženská sloboda a iba panovník so svojou rodinou prisahá na anglikánske vierovyznanie a musí ho dodržať. Dôvod odtrhnutia od rím.-kat. náboženstva v Anglicku je každému z nás známy a nebyť šarmantného a záletného fešáka Henricha VIII. /v 1534r./, tak k tomu ani nedôjde, alebo že by mal byť pápež Klement VII. tolerantnejší a mal potvrdiť neplatnosť sobáša s Katarínou Aragóňskou, vdovou po Henrichovom bratovi? Ťažko posúdiť, ale skutočnosťou zostáva, že najvyššou hlavou anglikánskej cirkvi je vždy kráľ, t.č. diamantová kráľovná Alžbeta II. K tomuto náboženstvu sa hlási 55% obyvateľstva, presbyteriánov je 5%, moslimovia tvoria 3%, v poslednej dobe sa rozmáha židovské náboženstvo s 2%, 12% je rímsko katolíkov a celých 23% sú ateisti, ktorí sa nehlásia k žiadnemu náboženstvu.

Nedávno som si vypočula krátku prednášku, ktorú mal o náboženstvách Pat Condel, ateista. Očakávala som, že bude nejako vedecky argumentovať a presviedčať o jedinej správnosti svojho názoru. Spočiatku sa snažil vtipne hodnotiť množstvo vierovyznaní v UK, ale po chvíľke skĺzol do urážok nielen cirkví, ale aj zriadenia, ktoré náboženstvá podporuje. Sklamalo ma to hlavne preto, že slobodná, demokratická krajina, za akú sa Anglicko považuje, by mala mať väčšiu tolerantnosť a úctu k názorom druhých...

Naša široko rozvetvená rodina a teda aj ja, patríme z presvedčenia k rímsko-katolíckej cirkvi. Preto moja skúsenosť v UK je z tejto oblasti najväčšia. Najbližší kostol je od nás vzdialený cca 10 km. Je to typická anglická stavba z červených tehál s hranatou vežou na ktorej je biely kríž. Vnútro kostola je takisto z červených tehál bez omietky, s malým množstvom

výzdoby. Monumentom a zároveň oltárom je veľká keramická mozaika vzkrieseného Krista. Jednoduchý stôl, za ktorým sú tri kreslá a pod ním miesto, ktoré slúži podľa cirkevného obdobia na jasličky cez Vianoce, na Kristov hrob počas Veľkej noci, alebo sú tam rozostavené svietniky so sviečkami, ktoré sa zapalujú pre spomienku na našich mŕtvych. V bočnej lodi vpravo je rovnaká mozaika Panny Márie a krsiteľnica so svätenou vodou. Mozaika vynikne hlavne v slnečných dňoch, lebo nad ňou je sklenený kruhovitý otvor, prepúšťajúci denné svetlo. V ľavej bočnej lodi je mozaika sv. Jozefa s Ježiškom. Po bokoch je uzavretá spovednica a v hlavnej i bočných lodiach sú lavice pre veriaci. Čo ma milo prekvapilo boli hneď pri vchode toalety a maličká miestnosť, ktorá slúžila ako obchodík. Dalo sa v ňom kúpiť od kalendára, modliacej knižky, pohľadníc, ružencov prakticky všetko. Nie je tam predavačka, ale striedajú sa tam dámy, ktoré to berú ako poctu a službu druhým. Ďalšia služba rozdeľuje prichádzim spevníky a modlitebníky. Každý si môže zobrať Parish Magazine a prečítať si, čo sa deje v cirkvi svätej. Na chóru je stredne veľký organ, s nádherným zvukom, s dobrým organistom a výbornými speváčkami, ktoré občas oživujú organovú hru svojimi gitarami. Keď som po prvýkrát počula zazvoniť zvonček pri dverách zákrestie a

zbadala som malý sprievod miništrantov ,skoro som spadla z nôh. Netvorili ho iba chlapci,ako som bola zvyknutá u nás,ale aj dievčatká,oblečené v bielych kamžiach s dlhými kapučňami. A potom už nasledovalo jedno prekvapenie za druhým. Po úvodnom pokrižovaní kňaz zobral do ruky rozsvietený starodávny kahanec a do druhej tenkú bibliu a pozval deti každého veku k sebe. Jednému dal do ruky kahanec,druhému bibliu. Za nimi sa zoradili ostatné deťúrence a vo väčšom,či menšom neporiadku sa odobrali v sprievode niekoľkých dospelých do vedľajšej miestnosti. Toto oddelenie detí od priebehu omše mi bolo spočiatku nepochopiteľné,ale časom som prišla na to,že má svoje opodstatnenie. Nerušia dospelých počas kázne a čítaní,hravou formou sa poučia o čom čítania sú a pritom vyrábajú nejaké drobnosti,ktoré potom donesú ako obetný dar. Teda,vrátia sa až pred obetovaním. Kňaz si s nimi sadne na schody a jednoduchými otázkami sa dozvie,čo si deti zapamätali. Veľakrát deti odpovedajú ozaj detsky,že sa kostolom ozve smiech. Vidno však,že sa im dospelí venujú a deti sa snažia,preto sú odmenené potleskom.

Pri časti prijímania ma prekvapilo niekoľko zaujímavostí. Kňazovi asistujú vybrané ženy a muži,ktorí k tejto službe musia dostať právoplatné povolenie od biskupstva a slávnostne ich inštalujú. Hostiu nekladú priamo na jazyk,ako sme zvyknutí u nás,ale do ľavej dlane. Zarazilo ma aj to,že každý,kto si to praje, prijíma pod obojím spôsobom,čiže omočí si pery v kalichu s vínom. Páčilo sa mi,že v čase chrípkovej epidémie sa táto časť automaticky vypustila.

Sedávame celá rodina,teda už len my, dospelí,v prvej lavici. Všetky tri dievčatá sú už miništrantky a pomáhajú pri oltári. Svoje miesto uvoľňujeme iba v tú nedeľu,keď pred omšou je krst. Krstia sa deti v rôznom veku,celkom maličké novorodiatka,ale aj deti viac ročné. U nás tradičnou časťou je ľahučké poliatie hlavičky krstenca krstnou vodou. Táto časť v Anglicku odpadá. Kňaz urobí iba tri krížiky na čele,ústach a prsiach krstnými olejkami. Rovnaké zostávajú otázky a odpovede rodičov a krstných rodičov. Na konci kňaz zablahoželá všetkým a pomocník odovzdá diplom,ktorý slúži ako krstný list. Všetci veriaci sa spoločne pomodlia za nového kresťana a privítajú ho potleskom.

Po odoznení „Lamb of God ...“ a príprave na prijímanie ma zarazil odchod všetkých miništrantov do stredu kostola. Čo sa bude diať? Slúžili ako predvoj ostatným veriacim a všetci húfne pristupovali k sviatosti. Žiadna výnimka,hrešíš,nehrešíš,oľutuj a chod'. Mala som

obrovskú radosť z toho,že moje vnučky šli za sebou a ja,ako prvá v lavici som kráčala za nimi. Všimla som si,že temer celý kostol sa vystriedal pri kňazovi,aj tí,čo nemali nárok na prijatie sviatosti. Stačilo len,prekrižiť ruku cez prsia a kňaz / alebo jeho pomocník/ mu dal zvláštne požehnanie. A tak sa stretáme v našom kostole všetky národnosti,nezáleží na farbe pleti,alebo pôvode krajiny jednotlivcov.

SME HRDÍ NA TO, ŽE SME SLOVÁCI?

Vždy som s radosťou počúvala, čítala, alebo sledovala v televízii o stretnutiach Slovákov žijúcich v iných krajinách. Obdivovala som ich ešte starú slovenčinu, bez terajších „moderných“ skomolených výrazov, k slzám ma dohánali láskavé slová o starej vlasti a hrdosť na to, že sú Slováci. Tak som to aj sama cítila a v takom zmysle aj vychovávala svojich potomkov a myslela som si, že je to vec samozrejmä pre každého Slováka. Ešte som ani nevytiahla päty z domu a už som mala prvú trpkú skúsenosť. V ambulancii som vyšetrovala zrak mladej dievčinke. Pri rozhovore ma zarazil čudný prízvuk, ktorý ma prinútil spýtať sa na krajinu odkiaľ pochádza. „No, som zo Žiliny, ale už celý polrok / ! / pracujem v Anglicku a znova tam odchádzam. Keby ma mama neustále nevolala na návštevu, tak už by som tu najradšej neprišla. A slovensky už vlastne ani riadne neviem...“ Na otázku, či tu mala nejakú zlú skúsenosť som sa dozvedela, že s tými chudákmi /to akože Slovákmí/, už nechce mať nič. Pomyslela som si, že je príliš mladá a s prepáčením hlúpa a dúfala som, že je to ojedinelý prípad. Ale kdeže! Ďalšie zauchá od bratov Slovákov som dostala aj tu, v UK.

Bol deň kominárov. Do Rochestra sa zišli asi z desiatich krajín zástupcovia tejto profesie. Boli vyobliekani do rôznych kostýmov a reprezentovali tancami svoje krajiny. Bolo to prekrásne. Zrazu som počula hrať slovenské piesne a tak som deti ťahala, aby sme videli krajanov. Boli v krojoch, spievali a tancovali. Ľudia naokolo ich fotografovali a zdalo sa, že vysoko zabodovali. Bola som hrdá! Po skončení programu sme sa s účinkujúcimi stretli a ja šťastná som sa im prihovorela. „Odkiaľ ste, rodáci?“ - „z Londýna,“ - zaznie odpoveď. „Nemyslím tak, ale z ktorej časti Slovenska pochádzate?“ A čo tam po tom, tu sa máme dobre, tu sme doma. Takúto odpoveď som nečakala a bolo mi ľúto, že ju počuli aj moje vnučky.

Raz syn s nevestou pozvali kolegyniu na večeru. Bola Slovenka. Tešila som sa, že sa porozprávame a povieme si novinky z domova. Veľmi som sa mýlila! Naša návštevníčka ma ako staršiu dámu ignorovala a jej hanlivé reči o vlastnej matke ma prinútili vstať a opustiť spoločnosť. „Predstavte si – hovorila - moja mama ma chcela prísť navštíviť, sem, do Anglicka. Taká obyčajná a ja aby som sa za ňu hanbila.“

Videla som na neveste aj synovi údiv a hnev. A bolo po priateľstve. Hanbit' sa za vlastnú matku, no to už je vrchol. Keď vidím, ako si vážia indické deti, Japonci, Číňania a vôbec všetky národnosti nielen rodičov, ale i cudzích starcov, tak si musím myslieť, že ani vysoká škola

niektorým ľuďom
IQ nevyššie...

O niečo veselšia bola moja ďalšia skúsenosť. Žije tu jedna Košičanka už asi 10 rokov, možno i viac. Je vydatá za Angličana, majú deti / a psov/ a na Slovensko chodia zriedka, ale radi. Jej reč je už poznamenaná anglickým akcentom a spočiatku jej robila slovenčina problém. Po pár rozhovoroch bola perfektná. Idem raz cez lesík a stretli sme sa. Pozdravila sa po slovensky a ja, predstavte si – anglicky.

Skoro rok v kuse sme sa zdržali v UK. Tešila som sa na domov, na svoje mesto, kde som prežila viac ako 55 rokov. Môj dom ma čakal s otvoreným náručím a vítal ma tak, akoby som nikdy neodišla. Ale moje mesto nie. Zmenilo sa po všetkých stránkach. Je pravda, že skrásnelo, upravili sa temer všetky budovy a ulice. Zmizli však zo stredu mesta parky a všetka zeleň, na voľných priestranstvách vznikli obrovské medzinárodné obchody a čo ma zarazilo najviac, boli nápisy na nich. Všetko slovenské zmizlo a bola som zas akoby v Anglicku. Ešte aj deti po ulici vykrikujú na seba „ sorry“ a wow. Kde je tá naša krásna slovenčina, na ktorú som sa tak tešila?! A tak som si uvedomila, že asi nie sme hodní tejto krásnej reči, lebo ju nahrádzame cudzou. Je to predsa jedno, či počas totality ruštinou alebo teraz angličtinou. Nie som proti výuke jazykov, ba práve naopak, treba vedieť už v detstve cudzie jazyky, ale mal by byť v škole predmet, ktorý naučí naše deti vážiť si svoju reč a nikdy sa za ňu nehanbiť. Najväčší diel pri získaní povedomia hrdého Slováka majú mať rodičia a starí rodičia. „Príklady ťahajú!“ Mohli by sme si zobrať príklad trebárs aj zo samotných Angličanov, ktorí nemedia nič na svojich zvykoch, reči, peniazoch a aj keby celý svet sa dohodol na jednom jazyku, oni by svoj neopustili za nič. Naše deti/myslím slovenské/ nevedia nič o nedávnej minulosti, o druhej svetovej vojne a o svojich predkoch nemajú ani potuchy. Anglické od útleho detstva žijú so svojimi predkami a ich históriou. Snáď preto si vážia všetko, čo je ich. Alebo treba na nás poštváť našich južných susedov a byť pod ich nadvládou, ako sme boli kedysi a snáď vtedy by sme si uvedomili slová hymnickej piesne ...Jazyka dar zveril nám Boh, Boh náš hromovládny, nesmie nám ho nikto vyrvať na tom svete žiadny...

KDE MÁTE VOLANT, VODIČKA?

Deti mali prázdniny a tak sme sa vybrali domov, na Slovensko, trochu si užiť snehu a klasickej zimy. Cestovali sme autom celú noc a po niekoľkohodinovej zastávke v pražskom aquaparku sme sa v podvečer dostali na slovenské hranice. Len sme ich prekročili, už nás zastavili slovenskí policajti a chceli nás pokutovať. Policajt stredného veku si všimol anglickú značku na aute, tak po pozdrave prvá otázka odznela „ Rozumiete mi?“ Samozrejme, veď sme Slováci – odpovedali sme. „ Tak pani vodička, viete, aký priestupok ste urobili?“ „ Ja nie som vodička, tak neviem“ - odpovedala nevesta, ktorá sedela po ľavej ruke svojho manžela. „ Všetci vidíte, že ani volant nemám“ . „ Ozaj, kde máte volant?!“ - ostal prekvapený policajt. Všetci sme sa rozosmiali a jemu veru dobrú chvíľu trvalo, aby si uvedomil, že v Anglicku sa jazdí naopak a preto aj volant je na opačnej strane.

„Tak pán vodič,nevšimli ste si značku hned' za hraničnou čiarou? Je tam šesťdesiatka! A vy ste išli 65 ! Vaša nepozornosť vás bude stáť 40 Euro!“ Je to veľa peňazí,ale čo sa dá robiť,keď priestupok,tak aj trest – pomysleli sme si a chceli sme zaplatiť. Ale ani pri najlepšej vôli nezaplatíš 40 Euro,ak máš pri sebe iba platobnú kartu, 10 Libier a 15 Euro. Zjednávali sme,ako sme vedeli. Ale len sme sa dozvedeli,že najnižšia sadzba je 20 Euro a librami to plátať nemôžeme. Čo teraz?! Policajt mal nápad – vrátiť sa do Čiech a v prvej zmenárni vymeniť peniaze. Otočili sme sa a hľadali. Prvá zavretá,druhá zavretá,posielali nás raz vpravo,raz vľavo,šmýkali sme sa na ľade,brodili snehom až konečne sme našli otvorenú zmenáreň. Ale nemyslíte si,nebolo to len také jednoduché,najprv sa museli vybrať libry z karty,potom zmeniť na české koruny a tie zas na eurá. Šero sa pomaly ,ale iste menilo na tmú a my sme boli stále na ceste. Vytrvalý policajt,chudák, čakal na nás. Spočítal deti vraj dve/ tretiu vzadu si ani nevšimol/ a dal nám na každú zľavu 10 euro. Tak sme platili iba 20. Korunu všetkému nasadila najmladšia cestujúca,ktorá nahlas zahlásila“ Ale ocko,ako si len mohol prekročiť rýchlosť!“ Kým syn stihol zareagovať,policajt ho obhajoval:“No,dušinka,keby mal tvoj ocko starého žigulíka,tak by tu rýchlosť neprekročil,ale pri takomto autíčku si tú rýchlosť ani nevšimne.“ Dojemne sme sa rozlúčili a po hodinovej strate sme sa ponáhľali domov a v myšlienkach sme sa utvrdzovali,že v najbližšiu dobu autom nepôjdeme a radšej použijeme lietadlo. Najlepšie sa cítila pani vodička bez volantu,ktorej bolo stále do smiechu...

M Á M N A R O D E N I N Y

U žien, zvlášť vo vyššom veku sa vraj nemajú narodeniny ani pripomínať. Súhlasím,ale ja zas nie som až tak na vek citlivá a tak som dostala v narodeninový deň šancu na množstvo zážitkov.

V tom čase sme mali návštevu zo Slovenska – moju krstnú dcéru s dcérou. Tak to dobre vyšlo,že aj syn s nevestou mali voľno a tak ma hned' ráno prekvapili gratuláciou a návrhom,čo podnikneme. Moc sa mi nechcelo,lebo bolo sychravo,chladno,chvíľami padal sneh,chvíľami kropil dážď. Prehovorili ma,nasadli sme do auta a šlo sa.. Náš cieľ Chatam Dockyard. Zaparkovali sme a hľadali vstup do Dokov. Všetko výborne označené a tak sme si pri vchode kúpili dosť drahé vstupenky /ale oplatilo sa,lebo platia po dobu celého roka a nie sú na meno,čiže môže prísť aj celá armáda príbuzných a už vstupenku nemusí kupovať./,dostali sme plánik a vliezli sme do obrovskej otvorenej budovy,kde sa vietor preháňal a doterpe štípal kožu. Pri prvej lodi sme si to prestali všímať a začali sme obhliadku klasických,pirátskych,rybárskych,vojenských,malých i veľkých lodí. Bola to paráda. Mohli sme si vyskúšať kormidlo,zazvoniť na lodnom zvonci,prezrieť kajutu kapitána aj jeho mužstva. Pri každej lodi bol jej popis a možnosť pozrieť si video. Asi po hodine sme sa dostali na veľkú plošinu,kde kotvila obrovská ponorka. Bola to veľmi známa ponorka z druhej svetovej vojny – Victory. Netušila som žiadnu zradu a tak som nebojácne nasledovala postaršieho námorníka až do nej. Úzke schody boli mojou prvou,ale hravo

zvládnutou prekážkou, hoci som ich dokonale vyčistila svojou širokou sukňou. Bola som totiž prichystaná na oslavu a nie na turistiku. Vošli sme dnu. Ten vonkajší obrovský priestor sa zmenil na veľmi úzky, po stenách množstvo káblov, rôznych prístrojov i zbraní.

Začala som pociťovať úzkosť, ktorá sa znásobila pri miniatúrnom kruhovom otvore, ktorý slúžil miesto dverí. Námorník nám predviedol ukážku, ako sa chytiť rukami niečoho nad tou dierou, prestrčiť naraz obidve nohy otvorom a pretiahnuť celé telo. Nevyzeralo to zle, ale zopakovať to po ňom bolo pre mňa nemysliteľné. Moji spoločníci už boli dosť ďaleko, a ja som sa stále iba pokúšala otvor zdolať. Nešlo to a nešlo. Skúšala som dať najprv hlavu, potom som prestrkovala jednu nohu, potom druhú, ale telo mi zostávalo stále v prednej časti. Všetci sa dobre zabávali a mne bolo do plaču. Chcela som sa vrátiť, ale nešlo to. Vchod bol na jednej strane a východ na opačnej. Konečne som sa odhmotnila a za výdatnej pomoci môjho syna som postupovala ďalej. S istým pocitom víťazstva som si začala prezerat' kabínu veliteľa, ktorá mala 170 x 50 cm, bolo tam lôžko, umývadlo aj stolík a do tohto priestoru sa musel vtesnať ešte aj samotný kapitán, ktorý meral 210 cm! Ostatné mužstvo malo po bokoch kabíny závesné lôžka, také úzke, že všetci asi museli ležať na boku a aj tak im väčšia časť tela musela prevísať. Lôžok bolo tak pre tretinu mužstva, lebo námorníci mohli spať iba na striedačku. Predstavovala som si, aké to museli byť strastiplné služby, hlboko v mori, v úzkom priestore a s množstvom stále tých istých ľudí. Iba tam som pochopila pravdivosť „ponorkovej choroby“. Moje úvahy prerušila ďalšia prekážka – o pár cm väčší otvor, cez ktorý bolo treba preliezť. Zmučene som si vzdychla a po povzbudzujúcich slovách nášho sprievodcu: „Už len päť podobných otvorov a sme vonku“ som sa chopila držiadiel a napodobnila som námorníkov. Pri poslednom otvore mi to už celkom dobre išlo, ale bola som rada, keď som zbadala tie miniatúrne schody a vyliezla na svetlo Božie. „Deťom“ som hundrala, do čoho ma to namočili, lebo som si pripadala nielen stará, ale aj neschopná. Moje sebavedomie sa trošku zdvihlo, keď mi syn na povzbudenie povedal, že na svete niet toľko starých mám, ktoré by liezli do ponorky ako ja.

Pokračovali sme a dostali sme sa do najdlhšej budovy v Anglicku. Mala 190 m! Bola to pôvodne manufaktúrna továreň na výrobu lodných lán. Všetko je tam ponechané ako bolo v minulosti, ba dokonca vybraní muži / aj môj syn / nám na pôvodných nástrojoch predviedli stáčanie lana a každý z nich dostal za poctivé krútenie kolesami asi 20 cm kúsok. Laná, hrubé ako stehná obéznej ženy, sa vyrábali z ľanu dovezeného z Ruska. Bolo ho treba najprv vyčistiť, odstrániť myši a potkanov a až potom sa mohol ďalej spracovať. Bolo to veľmi zaujímavé, krásne dokumentované a sprievodca nemal chybu. Bol oblečený ako pán Doolitl z *My fair lady*, výrazná prúžkovaná košeľa s vestou, v ruke cigara a na hlave malý klobúk. A aj sa tak žoviálne choval. Veľmi som ľutovala, že nerozumiem všetkému, čo hovoril. Podľa smiechu a reakcie rodilých Angličanov usudzujem, že sršal vtipom a ja som stále čakala, kedy začne stepovať a spievať „Ja sa dnes dopoludnia žením“

Bol čas obeda a tak sme nechali ďalšie objekty na druhý raz a šli sme do mexickej reštaurácie na obed. Miestnosť priestranná, svetlá, na stenách reliéfy a sošky mexických bôžikov. Nám pridelený čašník vyzeral ako gorila celebrit a tipovala som podľa vzhľadu na Ukrajinca. Podľa môjho zvyku v cudzej krajine som svoje myšlienky vyslovila v rodnej reči nahlas a moc som sa ani nemýlila – bol z Ukrajiny a samozrejme, že mi rozumel. To bol prvý

trapas. Na prípitok sme mali mochito, ktoré mám veľmi rada. Dopili sme a čašník sa ma niečo spýtal. Preložila som si, či mi chutilo. Horlivo som prikývla yes.yes. Všetci na mňa spýtavo pozreli, lebo pijem len veľmi zriedka a málo. „Ty chceš dupľu?“ - neveriaco sa pýtali. Nie. Tak prečo hovoríš áno?! Čašník pobavene

odišiel, no a to bol druhý trapas. Ako jediná z našej spoločnosti som si objednala extra pálivé kurča s buritom a zeleninou. Všetci očakávali, ako si s tým poradím. Trapas sa však nekonal. Chutnalo mi a podarilo sa mi utajiť neznesiteľné štipanie v ústach, krku, žalúdku i nose, takže všetci ľutovali, že si neobjednali to isté ako ja. Čašník sa tváril neúčastne profesionálne, ale v očiach som mu videla veselé ohníčky, ktoré sa roztancovali vždy pri pohľade na mňa. Čo si asi myslel?

Pokračovali sme návštevou rôznych obchodov a prechádzkou po meste. Keď sme poriadne premrzli, nasadli sme do auta a šli sme domov. Aby ani deti neprišli o oslavu, nechali sme ich zaspievať Happy Birthday a rozkrojili sme narodeninovú tortu. Ešte dobre, že na nej bola iba jedna sviečka, ale aj tú som mala problém na jeden raz sfúknuť. No, nie preto, že by to s mojou kondíciou nejako súviselo. Moje ctené príbuzenstvo zohnalo sviečku, ktorá sa opakovane sama zapáli. No, čo chcete, aj v takomto veku musí byť veselo.

AKO MA CHCELA VNUČKA VYDAŤ

Po príchode do UK sa moje deti zoznámili s manželskou dvojicou, ktorá tvorila pár už viac ako 60 rokov. Boli to veľmi milí ľudia a bola som rada, že sa majú deti v cudzine na koho obrátiť. Mojm príchodom sa nič nezmenilo a priateľstvo pokračovalo ďalej, hoci pán mal už dobre nad 90 rokov. Pred rokom zomrel. Veľmi dobre som chápala smútok a bezradnosť jeho manželky, lebo pred desiatimi rokmi som to prežila aj ja.

Raz pri obede sme o nej debatovali a prišiel na pretras aj domov dôchodcov. Prečo by tam mala Betty ísť? - nechápali vnučky. No, ťažko chodí a jej deti bývajú ďaleko. - odpovedali sme. A Pat zomrel, už nemá manžela. No, to sme nemali povedať. Však ani ty už nemáš a nie si v takom domove - nechápavo tvrdili vnučky. Ja som ešte nie taká stará a vládzem sa nielen o seba, ale aj o vás postarať - reagovala som. Ale nemáš manžela - nedali sa vnučky. No, to nemám, ale som mala a druhého sa mi už nežiada, alebo by ste mi museli nejakého nájsť. - zasmiala som sa. Tak toto som ozaj nemusela! Od tej chvíle najmladšia vnučka nemyslela na iné, len mi zháňala muža. Nepáčil by sa ti ocko mojej spolužiačky? Ved' ten je mladý, mohol by mi byť synom - odháňala som ponuku. Zamerala sa na starších. Mojej kamarátky starý otec je tiež sám. Nechceš ho? Nie, ved' ho ani nepoznám. Videla si ho, čakáva pri škole tak ako ty. Nepáči sa mi - odmietam. A daj už pokoj, nechcem nikoho. Pár dní bol kľud. Boli sme na prechádzke a stretli sme známeho psíka aj s jeho majiteľom. Psík je veľmi milý, bielučký

ako sneh. Už nás pozná, nechá sa pohladkať a poškrabať za ušami. Jeho pán je tiež milý starý pán s takou bielou briadkou a celkom bielymi vlasmi.. Vždy sa s deťmi rád porozpráva, ba niekoľkokrát som s ním „hovorila“ sama, lebo bol zvedavý, či som mama, alebo stará mama detí, odkiaľ som, a také bežné základné otázky a odpovede. Po obvyklej hre so psíkom a pár zdvorilých vetách sme sa rozlúčili. Za chvíľu sa ma vnučka pýta: Páči sa ti ten ujo? No, je milý – odpovedám opatrne. Tak čo povieš, tohoto by si si zobrala za muža? Ved' o ňom nič neviem -namietam.. Doma sme sa na tom smiali, ale vnučka to brala celkom vážne. Raz zas sme boli na ihrisku a objavila sa Milly a vzápätí jej pán. Zastavil sa pri nás, porozprávali

sme sa a on nám v diaľke ukázal svoju manželku, ktorá si pri chôdzi pomáhala barlami. Tým sa vysvetlilo, prečo chodí sám. A bolo po pytačkách. Vnučka bola veľmi sklamaná, lebo sa už videla v družičkovských šatách na svadbe. Snažila som sa jej sklamanie zmierniť a zo žartu som jej povedala, že už chcem len veľmi starého a veľmi bohatého lorda, po ktorom by mohli dediť. To sa jej páčilo, ale našťastie tak vysoko známosti nemáme a nemôže dôjsť k nedorozumeniu.